Элим деб, юртим деб ёниб яшаш керак!

ТУРКИСТОН

Ёшларнинг ижтимоий-сиёсий газетаси

1995 йил 28 январь. Шанба. № 7 (14261) تركستان TURKİSTAN

Сотувда эркин нархда

ЎЗБЕКИСТОН ПРЕЗИДЕНТИ ДАВОСГА ЖЎНАБ КЕТДИ

27 январь куни Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Умумжаҳон иқтисодий анжуманининг анъанавий учрашувида қатнашиш учун Швейцариянинг Давос шаҳрига жўнаб кетди.

Давос шаҳрида кўпдан буён жаҳондаги энг кўзга кўринган иқтисодчилар, сиёсатчилар, ишбилармонлар, йирик компаниялар раҳбарлари ва олимлар тўпланади, — деди мамлакатимиз раҳбари сафар олдидан журналистлар билан суҳбатда, — анжуман Ўзбекистонга катта қизиқиш билан қараётган давлатлар раҳбарлари, йирик компаниялар вакиллари билан учрашиш имконини беради. Мақсадимиз уларни мамлакатимизга кўпроқ жалб этиш, тенг манфаатли алоқалар ўрнатиш, иқтисодиётимизга катта сармоялар олиб келишдир. Давос учрашувлари нафақат иқтисодий анжуман йиғини, балки сиёсий кенгаш ҳамдир. Чунки бу ерда 30 дан ортиқ давлат раҳбарлари тўпланадилар. Биз у ерда иқтисодий масалалар билан бирга, энг долзарб сиёсий масалалар ҳақида ҳам фикрлашиб олмоқчимиз.

Тошкент аэропортида Ўзбекистон Президентини Республика Олий Кенгаш Раиси вазифасини бажарувчи Э. Ҳалилов, Бош вазир А. Муталов, Бош вазирнинг биринчи ўринбосари И. Жўрабеков, Президентнинг Давлат маслаҳатчилари Т. Алимов, Б. Ғуломов, ташқи ишлар вазири А. Комилов, Тошкент шаҳри ҳокими К. Тўлаганов ва бошқа расмий кишилар кузатиб қолди.

(ЎзА).

ЎЗБЕКИСТОН–ХАЛҚАРО ВАЛЮТА ЖАМҒАРМАСИ: ҲАМКОРЛИК КЕНГАЯВЕРАДИ!

Халқаро валюта жамғармаси (ХВЖ) бугунги кунда жаҳондаги энг нуфузли молия ташкилотларидан бири ҳисобланади. Жамғарма турли ижтимоий-иқтисодий ва сиёсий тизимдаги мамлакатларга ёрдам кўрсатар экан, иқтисодиётни барқарорлаштиришга кўмаклашишни ўзининг асосий вазифаси деб билади. ХВЖнинг асосий дастурлари эндигина бозор иқтисодиётини қуриш йўлига ўтган ёш, мустақил давлатларга мўлжаллангани ҳам табиий, албатта. Ўзбекистон бу давлатлар сафида алоҳида ўрин эгаллайди.

ХВЖнинг кўп сонли делегациялари Ўзбекистонга бир неча марта келиб, республикамиз иқтисодиётининг аҳволини ўрганган, қонунчилик, ислоҳотларнинг ижтимоий йўналиши билан танишган эди. Натижада халқаро валюта жамғармаси Ўзбекистон Республикасига катта миқдорда кредит ажратиш ҳақида қарор қабул қилди. ХВЖ раҳбарияти республикамиздаги ишларнинг ҳолатини қандай баҳоламоқда? Жамғарманинг олий раҳбар органи бўлмиш ХВЖ ижроия кенгаши йиғилишида шу ташкилот директори Даниэль КАЙЗЕР бу саволга жавоб берди.

Эътиборингизга унинг нутқини ҳавола қиламиз.

— Энг аввало кенгаш аъзоларига ХВЖнинг ўтиш жараёнини қўллаб-қувватлаш учун кредит механизмидан фойдаланиш имконини берувчи қарори учун Ўзбекистон раҳбариятининг миннатдорлигини етказмоқчиман.

Бугунги кунда Ўзбекистонда ХВЖ бераётган тавсиялар ва билдираётган мулоҳазаларга тегишлича амал қилинаётгани аниқ. Хусусан, 1994 йил давомида кўрилган чора-тадбирлар натижасида Ўзбекистондаги макроиқтисодий вазият бошқа мамлакатлардаги сингари хавфли эмас: ишлаб чиқариш суръатининг пасайиши собиқ СССРдаги бошқа давлатлардагига қараганда анча кам, ишсизлик даражаси чекланган, ўтган йилдан бошлаб камомад 9 фоизга қисқариб, ички ялпи маҳсулотнинг 3,5 фоизини ташкил этди. Шу вақт мобайнида молия ва пул сиёсати мустаҳкамланиб, натижада пулнинг қадрсизланиши икки баравар камайди. Ўтган йилнинг ўзида қулай шароитда миллий валюта—сўм муомалага киритилди.

Мана шу шароитларни ҳисобга оладиган бўлсак, жамғарма билан келишилган дастур муваффақият қозонишига умид боғлаш мумкин. Бу дастур Ўзбекистон иқтисодиётининг бозор муносабатларига ўтишида муҳим қадам бўлади. Дастур ички макроиқтисодий вазиятни янада барқарорлаштиришга, назорат қилиб туриладиган ташқи сиёсатни дадил юритишга асосланган. Республика раҳбариятининг фаолияти бозорнинг аҳамиятини ошириш ва давлатнинг иқтисодиётга таъсирини камайтириш йўли билан тузилмаларни ислоҳ қилишни кенгайтиришга қаратилган. Бу ҳол мамлакатни ички ва ташқи жиҳатдан молиявий таъминлаш учун яхши шароит яратади.

Ҳукумат қўшма бюджет камомадини 1995 йилдаги ички ялпи маҳсулот ҳажмининг 3,5 фоизи миқдорида қисқартиришга қарор қилди. Иқтисодиётни барқарорлаштиришда бюджет сиёсати ҳал қилувчи аҳамиятга эга бўлиши учун биринчи навбатда маҳаллий банк тизимининг ички ялпи маҳсулот ҳажмидан икки фоиздан ошмайдиган даражадаги камомадни молиявий жиҳатдан таъминлашга мослашишига эришиш зарур. Ҳукуматнинг ёнилғи-энергетика секторига сармоя билан боғлиқ харажатларини ташқаридан молиявий таъминлаш, тахминларга кўра, ички ялпи маҳсулот ҳажмининг 1 фоизини ташкил этади. Ва ниҳоят, ҳужжат ички ялпи маҳсулот ҳажмининг 0,5 фоизи миқдорида давлат облигацияларини аҳолига сотмоқчи. Зарур даражадаги ижтимоий суғурта тизимини ташкил этишнинг маълум шарт ва талаблари ҳисобга олинган ҳолда бу вазифаларни амалга ошириш йўлида дуч келинадиган қийинчиликлардан ҳам кўз юмиб бўлмайди, албатта.

Аҳолининг даромадини ошириш ва яхши йўлга қўйилган солиқ сиёсати туфайли пул даромади ички ялпи маҳсулот ҳажмига нисбатан 4 фоиз кўпайиши кутилмоқда. Республика ҳукумати харажатларни чеклаш учун куч-ғайрат сарфлашда давом этмоқда, бу харажатлар ички ялпи маҳсулот ҳажмининг 5,5 фоизидан ошмаслиги керак. Иш ҳақи, аҳолининг муҳофаза қилинмаган гуруҳларига нафақа тўлаш борасида оқилона сиёсат юргизилмоқда.

Ҳукумат аҳолининг каттагина қисмини ташкил этадиган кам даромадли оилаларга нафақа бериб, ижтимоий суғурта соҳасида ҳам собитқадамлик билан иш юритмоқда. 1994 йил октябридан бери бундай оилалар энг кам ойлик иш ҳақининг икки баравари миқдорида пул олдилар. Пенсия сиёсатини олсак, ҳукумат 1995 йилнинг ўртасигача индекслашнинг янги тизимини ишлаб чиқади. Бу тизимга асосан, энг кам пенсиялар муҳофаза қилиниб, барча пенсия харажатлари чекланади.

Ўзбекистонда изчил пул-кредит сиёсатига қатъий риоя қилиш давом этмоқда. 1994 йилнинг ўртасидан бошлаб пул-ҳисобот интизоми мустаҳкамланди. 1995 йил июн ойининг охирига келиб Марказий банкнинг банк тизимига ҳар ҳафтада ўтказиладиган кредит аукционлари орқали тушадиган кредитлари ҳиссасини 50 фоизга қадар кўпайтиришга ҳам катта куч сарфланади. Марказий банкнинг 225 фоиз даражасида ўрнатилган қайта молиявий таъминлаш ставкаси йил охирига келиб, пул қадрсизланишининг ўтган ва тахмин қилинаётган даражасига мувофиқ равишда ҳар ойда ўзгариб туради. У кредит аукционлари бозоридаги фоиз ставкалари билан тўла боғлиқ бўлади.

Сармояларни зарур даражада ҳимоялаш учун республикада жорий тўлов балансининг сезиларли равишда, бироқ назорат қилиб туриладиган даражада ёмонлашувига йўл қўйилган. 1995 йилда жорий ҳисобидан 670 миллион АҚШ долларига етиши кутилмоқда. Бу камомаднинг катта қисми турли хорижий пул манбалари ҳисобидан қопланади. Демак, Ўзбекистон 250—275 миллион АҚШ доллари миқдоридаги тўланмаган фарққа дуч келади. Бу фарқни ХВЖ ва Жаҳон банки тўлдириши мумкин. Шунинг учун ҳам маслаҳат гуруҳининг 1995 йил 1 мартга мўлжалланган йиғилиши бутунлай узоқ муддатли лойиҳаларни молиявий жиҳатдан таъминлаш ва техник ёрдамни мувофиқлаштиришга бағишланади.

Республикада яқин йилларда ташқаридан энергия олиб келишни сезиларли даражада қисқартириш мўлжалланмоқда. Қишлоқ хўжалигидаги ислоҳотлар ҳисобига озиқ-овқат маҳсулотларини мамлакатнинг ўзида ишлаб чиқариш кўпайтирилади. Бошқа томондан эса, хомашё ва ишлаб чиқариш маҳсулотларини экспорт қилишнинг кўпайиши кутилмоқда. Бунинг натижасида жорий камомад аста-секин камайиб боради ва 2000 йилга келиб ички ялпи маҳсулот ҳажмининг 2 фоизи даражасига етади. Қарзни тўлаш коэффициенти камайиб, аср охирига келиб 1995 йилдаги 18,5 фоиздан 11,5 фоизга тушади. Шунинг учун ҳам Ўзбекистон ўзининг хорижий қарзларини осонлик билан тўлайди.

Ўзбекистонда хорижий валюталар аукционларида аниқланадиган маълум алмашув қийматига эришишга уринишмайди. Марказий банк мудоҳаласи кескин ўзгаришларни юмшатиш йўли билан чекланади. Ягона алмашув қиймати белгилаб қўйилган. ХВЖ кўмагида жорий валюта алмаштиришни йўлга қўйишга қаратилган аниқ валюта бошқаруви ўрнатилади. Ҳозирнинг ўзидаёқ даромад ва фойдаларни эркин тарзда ўтказиш йўлга қўйилган, сармоялар бўйича барча хорижий ҳисоб-китоблар бозор алмашув қиймати бўйича амалга оширилмоқда.

Нарх-навога эркин тус бериш борасида ҳам муҳим ютуқлар қўлга киритилади. Қанд-шакар, ёғ ва унни талон орқали тақсимлаш тизими 1995 йилда бекор қилинади. Айрим моддаларни истисно қилганда даромадни чеклаш 1994 йилнинг охирида бекор қилинган эди. 1995 йил охирида нефт ва нефт маҳсулотларининг нархи жаҳон даражасига етказилади. Иситиш, иссиқ сув ва тураржой қурилиши тизими учун олдинги ҳолда қолдирилган бюджет таъминоти 1995 йилда ялпи миллий маҳсулотнинг 2,5 фоизидан ошмаслиги лозим.

Ислоҳотларнинг дастлабки босқичларида хусусийлаштириш дастури асосан уй-жой қурилиши ва кичик корхоналарга қаратилган эди. 1994 йилда мулкка эгалик қилиш ҳуқуқи, жумладан тураржойни бемалол сотиш ёки ижарага қўйиш ёки ундан гаров тариқасида фойдаланиш ҳуқуқини белгилаш ва мустаҳкамлаш мақсадида янги қоидалар қабул қилинди. 1995 йил июн ойининг охирига келиб, ёпиқ тусдаги катта ва ўртача акционерлик жамиятларининг 50 фоизга яқин қисми очиқ тусдаги жамиятларга айлантирилади. Ҳукумат Жаҳон банкининг катта ва ўрта корхоналарни давлат тасарруфидан чиқаришни тезлаштиришга қаратилган хусусийлаштириш дастури хусусидаги таклифларига қўшилди. 1995 йил март ойининг охирига келиб оммавий хусусийлаштиришнинг янги тартиби қабул қилинади. Июн ойининг охиригача ҳукумат хусусий секторни ривожлантириш учун қонун ҳужжатларини қайта кўриб чиқишни тугаллайди. Давлат назорати остида қоладиган барча корхоналар қаттиқ бюджет сиёсати назорати остида бўлади.

Ўзбекистонда қишлоқ хўжалиги секторидаги ислоҳотлар давом эттирилади. Ҳосилга давлат буюртмалари аста-секин тугатилади. 1995 йилнинг ўртасига келиб 25 фоиз, йил охирида эса 40 фоиз суғориладиган ер хусусий фермерлар ва уларнинг оилаларига ижарага берилади.

Бюджет сиёсатини бошқариш эса, харажатларни қаттиқ назорат қилиш орқали амалга оширилади. 1995 йил учун зарур бўлган барча бюджетдан ташқари фондлар ҳозир бюджетга киритилган. Бюджетга, шунингдек хорижий валютадаги даромад ва харажатларнинг ҳам анча қисми аукционда сўмга нисбатан белгиланган қиймат ҳисобида киритилган. Хорижий валютадаги бюджет даромад ва харажатнинг чекланган қисми учун 1995 йилнинг охиригача сақлаб турилади холос, бироқ март ойининг охирига келиб бу операциялар тўла очиқ ҳолда ўтказила бошлайди. Ҳокимият бу пайтга келиб давлат хазинасини барпо этишнинг янги режасини эълон қилишни мўлжаллаб турибди.

Марказий банк ва банк тизимини мустаҳкамлаш ислоҳотлар дастурининг марказий қисмини ташкил этади. 1995 йилнинг ўртасига қадар Марказий банк мустақиллигининг юксак даражасини кафолатлайдиган янги қонун кучга кириши керак. Ўзбекистоннинг расмий заҳиралари аста-секин Марказий банкка ўтади. 1995 йил март ойининг охирига қадар жаҳоннинг машҳур тафтиш компаниялари республикадаги бешта йирик банкнинг ишини тафтиш қилади. Бажарилмаган активларни бошқариш ҳажмлари эса, июн ойининг охирига белгиланади. Шунингдек банк тизимини ривожлантиришга тўсиқ бўлаётган турли тартиблар ҳам бекор қилинади.

Ҳукумат савдога ҳам эркин тус бермоқчи. Экспорт солиғи ундириладиган моллар рўйхати аста-секин камайтирилиб, 80 дан 26 тага тушди, кейин эса 11 тага туширилди. Ҳукумат жаҳон банки ёрдамида ҳамон миқдори белгилаб қўйиладиган пахта экспорти лицензияларини тўсиқсиз бериш механизмини ишлаб чиқиш ва жорий этишга тайёр. МДҲ иштирокчилари ва иштирокчилари бўлмаган давлатларнинг солиқ шартномалари бир шаклга солинган.

Ўзбекистон ҳукумати ташқи қарзни кузатиб туриш, баҳолаш ва уни бошқариш механизмини ишга туширди. У ташқи қарз даражаси ва мукаммал тузилмаси ташқи қарзнинг тахмин қилинаётган бошқариш даражасига, шунингдек халқаро валюта жамғармаси билан келишилган шартларга мос келишини кафолатлайди.

Ўзбекистон раҳбарияти дадил ҳаракатларсиз муваффақиятга эришиб бўлмаслигини яхши ҳис қилади. Шунинг учун бу ерда ХВЖ билан биргаликда кейинчалик иқтисодий ислоҳотларни кенгайтириш ва мустаҳкамлашга кўмаклашадиган кенг кўламли иқтисодий дастурни ишлаб чиқишга ҳаракат қилинмоқда.

Жамғарма Ўзбекистонга молия ва статистика сингари соҳалар бўйича бундан кейин ҳам ёрдам бериши лозим. Кўриниб турибдики, ХВЖ билан бошланган ҳамкорлик жараёнининг келажаги порлоқ.

Яратувчилик сурури

МАРКАЗИЙ САЙЛОВ КОМИССИЯСИНИНГ МАЖЛИСИ

1995 йил 27 январь куни Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига сайлов ўтказувчи Марказий сайлов комиссиясининг мажлиси бўлди. Мажлисни комиссия раиси Қ. Аҳмедов бошқарди.

Комиссия 1994 йил 25 декабрда бўлган сайловда ва 1995 йил 8 январда бўлган қайта овоз беришда овозга қўйилган номзодларнинг бирортаси Олий Мажлис депутатлигига сайланиш учун сайловчилар овозининг зарур кўпчилигини ололмаган 7 та сайлов округида шу йил 22 январь куни бўлиб ўтган такрорий сайлов якунларини кўриб чиқди.

Такрорий сайловда 326 минг 512 киши иштирок этди, бу мазкур сайлов округларида рўйхатга олинган сайловчилар умумий сонининг 91,6 фоизини ташкил этади. Бухоро вилоятидаги сайлов округида сайловчиларнинг 98 фоизи, Сурхондарё вилоятидаги учта сайлов округида 91,4 фоизи, Фарғона вилоятидаги бир сайлов округида 92,4 фоизи ва Қорақалпоғистон Республикасидаги иккита сайлов округида 88 фоизи овоз берди.

7 та сайлов округининг ҳаммасида Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига депутатлар сайланди: икки депутат Халқ демократик партиясидан, икки депутат «Ватан тараққиёти» партиясидан ва уч депутат маҳаллий ҳокимият органларидан сайланди.

Марказий сайлов комиссияси округ сайлов комиссияларидан олинган протоколлар ва бошқа зарур ҳужжатларни кўриб чиқиб, такрорий сайлов натижасида сайланган Олий Мажлис депутатларининг ҳаммасини рўйхатга олди. Шу тариқа Ўзбекистон Республикасининг ваколатли ва қонун чиқарувчи олий ҳокимият органи — 250 депутатдан иборат биринчи чақириқ Олий Мажлис депутатларини сайлаш ниҳоясига етди. Халқ демократик партиясидан 69 депутат, «Ватан тараққиёти» партиясидан 14 депутат ва маҳаллий ҳокимият органларидан 167 депутат сайланди.

Олий Мажлис биринчи сессияси биринчи мажлисини чақириш тўғрисида қарор қабул қилинди.

Мажлисда Марказий сайлов комиссиясининг ваколатларига кирадиган бошқа масалалар ҳам кўриб чиқилди.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИ

Б. О. ТОШМУҲАМЕДОВГА «ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА ХИЗМАТ КЎРСАТГАН ФАН АРБОБИ» ФАХРИЙ УНВОНИНИ БЕРИШ ТЎҒРИСИДА

Кўп йиллик ҳалол меҳнати, илм-фанни ривожлантиришдаги ва юқори малакали мутахассислар тайёрлашдаги хизматлари ҳамда жамоат ҳаётида фаол иштирок этаётгани учун Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси раиси — академик Бекжон Ойбекович Тошмуҳамедовга «Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган фан арбоби» фахрий унвони берилсин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти
И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1995 йил 23 январь.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИ

Р. А. ХАЧАТУРОВГА ОЛИЙ МАЛАКА ДАРАЖАСИНИ БЕРИШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикасининг «Судлар тўғрисида»ги қонунига ва судьяларнинг малака даражалари тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг 1993 йил 2 сентябрдаги қарори билан тасдиқланган Низомга мувофиқ Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик судининг раиси Роберт Альбертович Хачатуровга олий малака даражаси берилсин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти
И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1995 йил 26 январь.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИ

В. И. ТЮРИКОВНИ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ФАХРИЙ ЁРЛИҒИ БИЛАН МУКОФОТЛАШ ТЎҒРИСИДА

Адабиёт ва журналистика соҳасидаги кўп йиллик самарали ижодий фаолияти ҳамда жамоат ҳаётида фаол иштирок этаётгани учун ёзувчи — Владимир Иванович Тюриков Ўзбекистон Республикасининг Фахрий ёрлиғи билан мукофотлансин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти
И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1995 йил 25 январь.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИГА САЙЛОВ ЎТКАЗУВЧИ МАРКАЗИЙ САЙЛОВ КОМИССИЯСИДА

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 81-моддасига мувофиқ Марказий сайлов комиссияси Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси биринчи сессиясининг биринчи мажлисини 1995 йил 23 февралда Тошкент шаҳрида чақиради.

Ўзбекистон Халқ демократик партияси, «Ватан тараққиёти» партияси, Қорақалпоғистон Республикаси Олий Кенгаши ва халқ депутатлари вилоятлар ҳамда Тошкент шаҳар кенгашларидан кўрсатилган Олий мажлис депутатларининг таклифига кўра сессия кун тартибининг лойиҳасини ва бошқа ҳужжатларни тайёрловчи ишчи гуруҳи тузилди.

Ҳозирги ёшлар

МИНТАҚАВИЙ СЕМИНАР-КЕНГАШ

... Ўсмир жиноятга қўл урди. Ҳаёт деб аталмиш муқаддас кошонага мустақил қадам босиб улгурмаёқ йўлдан адашди. Эътиборсизлик, бефарқлик оқибатида навқирон йигит ўз ўртоқларидан фарқли ўлароқ, ёшлик мавсумининг тоза булоқларидан мириқиб симириш ўрнига темир панжара ортига равона бўлди. Дарҳақиқат, келажаги буюк давлатимизнинг умиди бўлган айрим ёшларнинг мана шундай аянчли тақдири ҳар биримизни уйга толдирмоқда. Нега шундай нохуш ҳоллар содир бўлаётир? Муаммони ҳал этиш учун нима қилмоқ керак?

Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқи Марказий Қўмитаси ва республика Ички ишлар вазирлиги ташаббуси билан бошланган минтақавий семинар-кенгашлар худди шу саволларга атрофлича жавоб топиш-вояга етмаганлар ўртасида жиноятчиликнинг олдини олиш мавзуига бағишланган. Ушбу семинар-кенгашнинг дастлабкиси 26-27 январь кунлари Фарғонада бўлиб ўтди. Унда Андижон, Наманган ва Фарғона вилоятлари ички ишлар бошқармалари ҳамда Ёшлар Иттифоқи ташкилотлари вакиллари, шунингдек, тегишли идора ва ташкилотлар раҳбарлари қатнашдилар.

Тадбирнинг биринчи куни унинг иштирокчилари Қўқон шаҳар милициясининг вояга етмаганларни қабул қилиш ҳамда тақсимлаш муассасаси ишини ўргандилар, тажриба алмашдилар. Иккинчи иш кунида эса Фарғона шаҳар ички ишлар бўлимининг вояга етмаганлар билан ишлаш нозирлиги ва Марғилон шаҳридаги 1-болалар уйи фаолияти билан танишдилар.

Семинар-кенгаш ишида республика Ички ишлар вазири ўринбосари Б. Парпиев, Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқи Марказий Қўмитаси биринчи котиби А. Тешабоев, вилоят ҳокимининг муовини О. Холматовлар иштирок этдилар.

Л. ТАНГРИЕВ,
Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқи Марказий Қўмитаси матбуот хизмати бошлиғи.

ҚАРДОШЛИКНИ УЛУҒЛАГАН КУЙЧИ

Қутлуғ кун

БИЗНИНГ мустақил она диёримизда турли миллат фарзандлари яшайди. Улар ичида маданият, шу жумладан адабиёт ва санъат соҳасида ижодий меҳнат қилиб келаётган ҳамкасб дўстларимиз бор. Улардан бири таниқли рус ёзувчиси ва журналисти Владимир Иванович Тюриковдир. У тиниб-тинчимас ижодкор. Халқимизнинг бугунги ҳаёти, бой ўтмиши тарихи уни қизиқтиради. Бу соҳада унинг бир қанча китоблари нашр этилган. Шулардан бири 1994 йилда Тошкентда рус тилида чоп этилган «Ўн аср» деган ўзбек адабиёти ва маданияти тарихига оид шаҳодатнома тарзидаги энциклопедик китобдир. Бу китобга у 5 мингдан ортиқ тарихий шахслар, воқеалар ва бизнинг она Ватанимиз ҳақида фикр юритган, ёки унинг ўтмишига, долғали ҳаётига тааллуқли сўзлар айтилган, шунингдек турли халқлар вакилларининг Ўзбекистон ҳаёти билан боғлиқ умр йўллари тўғрисида ҳам баённомалар берилган.

Владимир Тюриков Удмуртия жумҳуриятида бундан етмиш йил аввал туғилиб ёшлигидан Ўзбекистонда яшаб келаётган қалам соҳиби. Асли геолог бўлган бу ижодкор ўз юртидаги кончилар техникумини битиргандан кейин 1942 йилда Тошкентга ишга келади. Бу ерда геология бошқармасига қарашли хўжаликларда бир йил ишлаганидан кейин уни 1943 йилда Юқори Чирчиқ ҳарбий Комиссари чиқариб, Туркманистоннинг Мари шаҳридаги пулемётчилар мактабига юборади. Бу вақтда айни ёз палласи, яъни 1943 йил саратонида жанггоҳларда оғир, шиддатли жанглар кечаю-кундузи давом этарди. Армияга янги жанговар кучлар керак бўлади. Ўша йилнинг август ойида ҳарбий пулемётчилар мактабининг ҳамма курсантларини шошилинч равишда фронтга жўнатишади

(Давоми 2-бетда).

ИСЛОҲОТ ЙЎЛИДА

Меҳнатдан келса бойлик...

ИШ БИЛГАНГА...

Ёшлар ҳаётида янгилик
Меҳнат — яхши пул топиш йўли
Жавдат Мулламинов: дўстлар сиздан хурсандман

Хушхабарнинг қаноти бор, деганлари рост. Вилоятқўм йўлланмаси билан кузги мавсумда Россия ўлкасида ишлаб қайтган йигитларнинг муваффақиятли сафари ҳақидаги хушхабардан ҳамма воқиф бўлди. Аниқроғи бу меҳнат сафари энг аввало унинг ташкилотчиларини қувонтирмай қўймади. Ёшлар Иттифоқи Хоразм вилояти қўмитаси биринчи котиби Б. Бобожонов номига битилган аризалар ҳам кўпайди.

Бу хайрли тадбир вилоятда ишсиз юрган ёшларни фойдали меҳнатга жалб қилишда муҳим аҳамият касб қилди. Қолаверса, хоразмлик ёшлар ҳаётида ажойиб бир янгилик бўлди.

Ҳа, муҳим қадам қўйилди. Шу йилнинг бошида вилоятқўм Россиянинг Астрахань вилояти билан ўзаро ҳамкорлик қилиш тўғрисида шартнома тузишга муваффақ бўлганди. Зеро, ҳар икки юрт кишилари ўртасида тузилган дўстона алоқалардан кўзланган мақсад ва ниятлар улкандир.

55 нафар йигитдан иборат гуруҳ тузилди. Отажон Саидов уларга сардорлик қилишдек улкан масъулиятни ўз зимасига олди. Янглишмаган экан, йигитлар ишончни оқлашди. Меҳнатда ижобий натижаларга эришилди.

Россия Федерациясининг Астрахань вилояти «Трипроток» ҳамда «Келинчи» қишлоқларида дала юмушларини дўндириб уддалаб қўйишди. Раҳим Юсупов, Эркин Сафаров, Аҳмаджон Саидов, Хушнуд Собиров сингари оловқалб ёшлар самарали меҳнатлари билан ибрат кўрсатишди.

— Меҳнат-пул топишнинг яхшигина йўли экан, — дейди Хушнуд Собиров, — меҳнатимиз муносиб тақдирланганидан бошимиз осмонга етди. «Меҳнат қилсанг яшарсан, катта-катта ошарсан», деб жуда тўғри айтишган экан. Мавсумда ҳар бир йигит бир ярим миллион рубль ишлаб қайтди. Шу пулларга у ёкда ўзимизга ва рўзғоримизга зарур нарсалар сотиб олдик. Йўл билганнинг ошиғи олчи. Мана, рўзғоримиз тўкин ва чўнтагимиз пулга тўлиб қолди. Муҳими иқтисодий тушкунлик, ишсизлик барҳам топди. Ниятимиз бу хайрли йўл ҳамиша очиқ бўлса. Чунки ана шундай унумли, жўшқин меҳнатнинг гашти ўзгача бўларкан.

Ёшлар шартномага мувофиқ бепул озиқ-овқат ва ётоқхона билан таъминландилар. Уларнинг самарали ишлашлари учун барча шарт-шароитлар муҳайё қилинди. Ишдан сўнг кинотеатр, спектакль ва концертга тушишди. Астрахань билим юрти талабалари билан ҳамкорликда ўтказилган бир қанча қизиқарли тадбирлар унутилмас таассурот қолдирди.

«Келинчи» совхозининг директори Жавдат Мулламинов хоразмлик йигитларнинг астойдил қилинган меҳнатини кўриб қувонди. Ўзининг чексиз миннатдорчилигини билдираркан, халқимизнинг ўзига хос меҳнатсевар ва самимий кишилар эканлигини қайта-қайта таъкидлади, — дейди гуруҳ сардори О. Саидов. — Директор жамоа учун муҳим ўзаро мол айирбошлаб алоқалар қилишни таклиф қилди. Савдо-сотиқ ишларини йўлга қўйишда бажонидил ҳамкорлик қилажагини айтди.

Ҳа, муштарак мақсадлар йўлида қўйилган қадамлар қутлуғ бўлсин. Меҳнат қилиб ишлаб топилган пулнинг хосияти катта. Иқтисодий ва савдо алоқаларимизни ривожлантириш ҳам фойдадан ҳоли эмас. Дўстона ҳамкорлик ҳар иккала томон манфаатлари учун хизмат қилишига шубҳа йўқ.

Дилбар БЕКЖОНОВА,
«Туркистон» мухбири.

ДАБУСИЯЛИК ТАДБИРКОР

. Ўз кучига ишонч
. 5 метрга эмас, 7 метрга...
. Хотирам мустаҳкамлансин десангиз...
. Дарахтдаги «хазина»

Бугунги ҳаётимизга кириб келган ТАДБИРКОР сўзини ҳар ким ҳар хил тушунади. Осонлик билан, қулай йўл топиб, ҳозиржавоблик билан одамларга, юртга, ҳам ўзига фойдаси тегадиган инсон тадбиркордир. Қадимдан шундай нақл бор. «Бойлигим шамолга учмасин десанг, уни ерга ўрнат». Ахир қоғоз пулни, тилло ёки бошқа қимматбаҳо буюмларни ерга экиб бўлмаса ёки ўрнатишнинг иложи йўқ. Аммо, айни замонда мустаҳкам қурилган, истаган пайтда сиз учун пулга айланадиган кўчмас мулк сотиб олишингиз мумкин-ку. Фақатгина иштиёқ бўлса бас. Тадбиркорлик нима, бу соҳага нималар киради дея узоқ ўйланмасдан ташаббус уйғонса дарров уни амалга ошириш учун ишга киришинг, токи сиз ҳақ эканлигингизни исбот этиш учун ҳали вақт бор.

Самарқанд вилояти Пахтачи туманидаги собиқ Калинин жамоа хўжалигининг бир томони Зиёвуддин тоғлари ва Нарпай шоҳариғи билан туташ, иккинчи томони Зарафшон дарёси бўйларига бўйлашган. Эрамизнинг V асрларидаёқ қазилган Нарпай шоҳариғи ҳамда кўплаб душманларга қалқон бўлган Дабусия қалъаси бу заминда истиқомат қилувчи инсонларнинг авлод-аждоди қадим замонларда ҳам тадбиркор, илмли, заҳматкаш эканлигидан далолатдир.

Ўша қадим масканда истиқомат қилаётган Рамазон Шоймардонов ҳам истиқлол туфайли ўз имкониятларини синаб кўришга пайт туғилганлигини ҳис қилди. Бу шунчаки кўтаринки бир ҳис-ҳаяжон эмас, балки чуқур ишончга йўғрилган, узоқ йиллар тўпланган тажрибаларга ҳамда боболар ўгитига таянган, келажакка нисбатан уйғонган орзу-умид эди. Рамазон ака Зарафшон дарёси бўйидаги пахтазор майдондан саккиз гектар ерни ижарага олди. Бу ерга 1992 йил баҳоридаёқ мевали дарахтлар ўтказишга киришди. Дастлаб, ҳар бир дарахт оралиғини ҳисоблаб 1300 га яқин кўчат ўтқазишга ерни тайёрлади. Кўп жойларда дарахтлар оралиғини 5 метр қилиб белгилашади, натижада дарахтлар ўсиб, вояга ета бошлагач бир-бирига ҳалақит беради, бундан ташқари ҳосилни териб олиш жараёнида шохлар синади, турли меваларнинг касалланиши пайдо бўлади, шира тушиши эҳтимоли ҳам кучлироқ. Яна бир муаммо томони шундаки, оралиқ 5 метр бўлганда шохлар сони ортиб бораверишi туфайли дарахтларни механик усул билан дорилаш, тагига ишлов бериш қийинлашади.

Рамазон Шоймардонов энг сара навли олма кўчатларидан 800 туп, ўрикдан 240 туп ҳамда нокдан 200туп кўчат олиб келиб, ҳар етти метрга битта донадан ўтқазди. Ҳар бир кўчат тагига эски иморатларнинг деворини майдалаб, занглаган темир қолдиқларини аралаштириб илдизлар атрофига солишни муттасил давом эттирди. Хабарингиз борки кўчатлар 3 йилдан сўнг ҳосилга киради. Рамазон ака ўтқазган кўчатларга ҳам 1995 йил баҳорда уч йил бўлади. Лекин, 1994 йил ҳам айрим нок, олма туплари анча-мунча мева солди. Албатта, ўтган йил дарахтлар оралиғига экилган қовун-тарвузлар маҳалла аҳлининг, жамоа хўжаликнинг дастурхонини безади. Бундан ташқари бир тоннадан ортиқ нок ва бошқа мевалар билан хўжалик ўртасидаги шартномани муддатидан олдин бажаришга киришди. Қовун-тарвузни ўртача ҳар гектаридан 60-70 центнерга етказиб етиштирди. Тадбиркордан нега боғ яратишга бел боғлаганини сўраганимизда у мамнун кулиб шундай деди:

— Мен фарзандларим билан айнан олма, нок ёки ўрик дарахтларини парваришлаб, фақатгина шахсий фойдани кўзлаётганим йўқ. Бу меваларнинг сир синоати бисёр. Мисол учун ўрик ошқозон, меда-ичак фаолиятини яхшилайди. Ҳазм қилиш хусусиятини оширади. Унинг қуввати ҳам кучли. Айниқса, қуритилган ўрикни қиш ойларида ҳар тонг қайноқ сувга ивитиб истеъмол қилинса кўз равшанлашади, томирлар қонга тўлади ва юрак қувватланади. Яна миядаги асабийлик ҳолати ҳам барҳам топади. Одам ўзини тетик сезиб, совуққа чидамлилик ошади. Нок ёки олманинг фойдаси ҳақида гапирмасам ҳам бўлади.

— Рамазон ака, гапларингиз тўғри. Ҳар бир инсон сунъий дорилар ўрнига табиий ўсимликлардан кўпроқ фойда олиши бугунги кунда аён, лекин боғбонлик касби учун ҳам, билим, китоб ўқиш талаб қилинадими?

— Албатта, китобларсиз боғбон боғбон эмас, чунки ҳар бир дарахтнинг ўз табиати, ўз эркинлиги бор. Агар бирор дарахтнинг қаршисида бошқасини эътибор билан суя бошласангиз бошқа дарахт сиздан «хафа» бўлади. Шу жойдаги ҳар бир дарахтга алоҳида меҳр билан ёндошиш зарур. Кетмон, кетмонча, теша, қайчи, болта, узун қайчи, арра, искана ва ҳакозо асбоблар тайёр туриши лозим. Айрим дарахтларни искана пайванд ёки даврий пайванд қилишга зарурат туғилиб қолади. Шундай чоғларда боғбон қараб турмаслиги керак. Бунинг учун у доимо дарахтларни чатиштириб, пайвандлаш билан ҳам машғул бўлиб туриши шарт. Зеро, мамлакатимиз Президенти ҳамда ҳукуматимиз ўтказаётган халқпарвар ислоҳотлар туфайли ер эгаси бўлдик. Ундан эркин фойдаланишимиз учун шароит яратилди. Бу шунчаки гап эмас, балки жуда ҳам буюк ифтихордир. Негаки, ижарага олган еримиздан кўрган фойдамиз билан уй қурамиз, жиҳозлар оламиз, болаларимизни боқамиз, кийинтирамиз, тарбиялаб етук инсон бўлишларига кўмаклашамиз. Даромаднинг кўпайиши билан орзу-умидлар рўёбга чиқади. Қандай яшашни ўрганамиз. Меҳнатимиз ҳам ҳалол, пок бўлади.

Биз Рамазон ака билан анча вақт суҳбатлашдик. У кишининг ёши 60 га яқинлашган бўлсада, ҳали тетик, бардам, ёшлик шуури жўш уриб турганлигини сездик. Унинг катта ўғли Нодиржон ва унинг укалари Рамазон аканинг ёнида. Бу болаларнинг ҳам қалбида дарахтларга, ерга, ҳавога, инсонларга нисбатан меҳр шаклланаётганлиги уларнинг шиддатидан ҳамда юракдан ишлаётганликларидан билиниб туради. Ривоят қилишлирича бир отахон ўзи йиққан олтин ва қимматбаҳо бойликларини боғнинг ичига кўмганлигини таъкидлайди. Бундан хабар топган болалар боғни бошдан адоқ ковлаб чиқишади-ю, хазинани топишаолмайди. Тўғри бу эртак ибрат учун ўйлаб топилгандир, бироқ боғбоннинг ўз болаларини меҳнатга ўргатмаганлиги ва чол назарда тутган хазина калтафаҳм болалар ўйлаганчалик дарахтларнинг тагида эмас, устида эканлигини оқил муштарий англаб олади. Болалар боғни ковлаётганда дарахтларга меҳрибончилик ва бошқа яхши ниятлар билан эътибор қаратмасдан хазина иштиёқида эдилар. Ҳолбуки Рамазон ака юқорида таъкидлаганидек, дарахтнинг тагига ишлов бериш, шохларни кесиш, суғориш, дорилаш, пайвандлаш, меваларни йиғиб олиш, сақлаш каби ишларнинг барчасида ўзига хос меъёр бор. Мободо, меъёр бузилса, ҳосилга, яъни «хазинага» путур етади. Буни ўз вақтида сезиш ҳам тадбиркорликдир. Ўғилларига ҳам бу сирни ўргатиш эса яна бир тадбиркорлик. Акс ҳолда эртакдаги ноқобил фарзандлардек ҳам хазинадан, ҳам боғдан айрилиш мумкин. Рамазон ака «Ана шундан Худо сақласин» дейди. Илоҳи, ер ҳақиқий эгасини топганлиги рост бўлсин дея ҳам ўзининг, ҳам элининг келажагини ўйлаётган инсонга яратганнинг ўзи барака ёғдиришини тилаймиз.

Тўлқин ЁРҚУЛОВ,
«Туркистон» мухбири.

Автомобиль ишқибозлари учун ажойиб давр бошланди-да. Кўчаларимизни тўлдириб «ғиз-ғиз» ўтиб юрган турли маркадаги кўзларни қамаштирувчи машиналарни авваллари ё телевизорда, ёки суратлардагина томоша қилардик. Энди эса хоҳлаганимизни сотиб олишимиз ҳам мумкин.

Яқин кунларда ўзимизда, яъни Асакада енгил машина ишлаб чиқарувчи йирик мажмуа ишга тушади. Ўшанда ҳар биримиз орзу қилган машинамизнинг эгаси бўламиз.

СУРАТДА: «Тошкўчавто» ўзбек-турк қўшма корхонаси таклиф қилаётган машина.
Ф. ҚУРБОНБОЕВ (ЎзА) сурати.

Буюк Ғалабанинг 50 йиллиги олдидан

Валентина СКАРЖИНСКАЯ:

«РАҲМАТ СЕНГА, ЎЗБЕКИСТОН!»

Бир кеча-кундуз ўтар-ўтмас олис Тошкентдан жавоб телеграммаси келди: «Уша болаларни фақат бизга жўнатинглар. Бошлиқларингизга айтинг, болаларни жуда яхши уйга жойлаштирамиз. Ёнида 2 минг туп мевали дарахти бор, хушманзара жой. Уч юз боланинг ҳаммасини (иложи бўлса 600 тасини) қабул қиламиз. Қаҳрамонларнинг фарзандларини тарбиялаш шарафига муяссар этганларинг учун ташаккур билдирамиз».

Украинани озод қилишда ҳам жуда кўп ўзбеклар қатнашдилар. Ҳамма фронтларда ёппасига ҳужум бошланиб кетганидан сўнг, Шимолий-Ғарбий фронт ўрнида бошқа янги фронт ташкил этилди. Шу муносабат билан мен ҳам Украинага келиб қолган эдим. Бу ерда 4-танк корпусининг аскарларидан сурхондарёлик Облоқул Назаров ва Ҳайитбой Умарқуловларнинг, самарқандлик Ҳамза Ҳайдаровнинг жасоратлари ҳеч эсимдан чиқмайди. Лекин танк қисмининг автоматчиси андижонлик ҳақиқий қўрқмас, аммо ўта камтар Зуфар Алиев мен учун энг қадрдон киши бўлиб қолди. У оғир жароҳатланиб, контузия бўлганидан кейин ёниб турган танк билан бирга бутунлай куйиб кетишига оз қолди. Мен уни судраб, бехатар жойга олиб чиқдим. Украина учун, туккан қонимиз учун у билан абадий дўст бўлиб кетдик.

Чақмоқдек ҳарбий ёшлигимиз биздан тобора узоқлашмоқда. Лекин йиллар ўтган сари узоқ ўтмиш кўз олдимизда янада яқинроқ намоён бўлмоқда, бизнинг ҳарбий биродарлигимиз янада маҳкамроқ жипслашмоқда. Сталинграддан то Берлингача чўзилган уруш жанггоҳларида абадий қолиб кетганларни эсласанг юрагинг баттар ачишади. Уларнинг ёшлиги абадий бўлиб қолди. Уларнинг жасадларини қўйишга тузук-қуруқ қабр қазишга ҳам улгурмай, жанг майдонини ўзида дафн этар эканмиз: қабрингиз устида ҳеч қачон ёввойи ўтлар ўсмайди, дастлабки фарзандларимиз номини сизнинг номингиз билан атаймиз, деб қасамёд этганмиз.

Мен Андижон вилоятининг бир қанча жамоа ва давлат хўжаликларида бўлдим. Уларда урушда ҳалок бўлганлар хотирасига ўрнатилган ёдгорлик мажмуалари олдида туриб, кўз ёшимни тўхтатишга ожизлик қилдим. Менимча, биз, тирик қолганлар ўз ҳаётимизда анча-мунча хайрли иш қилган бўлсак, одамлар учун бирон бир яхшилик қилган бўлсак буларнинг ҳаммасини биринчи навбатда кишилар эсон-омон қолганликларини, энг қадрдон, энг қимматли дўстлари эса жанг майдонларида абадий уйқуда ётганликларини ҳамма вақт ҳар кун эслаб турсинлар деб шу ишни қилдик. Ҳалок бўлганларнинг хотираси бизни ҳамма вақт софдил бўлишга, инсонийликка кўтарилишга, ўзимизга нисбатан талабчан бўлишга ўргатди, шахсиятпарастликдан чиқарди.

Шу ўринда менинг қўлимда жон берган бир ёш ўзбек йигитини эслаб ўтмоқчиман. Бу воқеа 1941 йил ёзида Украинада бўлганди. Бир неча жасур йигитлар Полтава ерларидаги Ахтирка дарёсига қурилган кўприкни немислардан қўриқлаш учун келишди. Кўприк чекинаётган қўшинларимиз ўтиб кетгунча қўриқланиши, сўнгра портлатиб юборилиши лозим эди. Қўшинларимиз кўприкдан ўтишди, энди биз жанг майдонини ташлаб кетишимиз мумкин эди. Лекин шу пайт охирги дақиқаларда ёшгина пулемётчимиз жароҳат олиб қолди. У ўзбек йигити эди. Чекинаётганларни қўриқлаб борувчи отряд турли қисмлардан тўпланган кўнгиллилар бўлгани учун мен унинг исмини ҳам билмас эдим. У оғир ярадор бўлиб, жон бериш олдида турар эди. У ўзининг ўлаётганини ҳам биларди. Мен унинг совиб бораётган лабларидан чиқаётган жонсиз товушни эшитиш учун унинг бошини қўлимга олдим. «Ёш туриб ўлиб кетаётганим алам қилади... жуда ҳам алам қилади... Мен ҳатто бирор қиз билан танишмаган эдим... Мени ҳали бирор қиз ўпмаган эди... Аттанг...»

Мен унинг бошини кўкрагимга босдим ва унинг лабидан ўпдим. Менинг ҳам биринчи марта ўғил болани ўпишим эди. У ҳам мени ўпди... У биринчи ва охирги марта қиз болани ўпиши эди.

Бир қанча йиллар ўтгандан сўнг мен билан учрашган шоир Игорь Козев ўзи ҳам фронтчи бўлгани учун бу воқеани бутун вужуди билан ҳаяжонланиб эшитди ва у: «Биринчи бўса» сарлавҳали ажойиб шеър ёзди.

Композитор Эрнст Менвелян уни куйга солди. Қўшиқда ўзбек йигитининг биринчи ва охирги бўсаси бутун бир ҳаётга тенг эканлиги куйланади.

Бу қўшиқ жон бераётган йигит билан менга бағишланган эди. Мен эса бу қўшиқни урушдан қайтиб келган ва қайтмаганларга, биринчи ўпичга, ўпишмаганларга, биз учун, инсон учун энг қимматли ҳисобланган ўз ҳаётини, ҳеч қачон қайтиб келмайдиган бирдан-бир ёшлигини фидо қилган ўзбек йигит ва қизларига бағишлайман.

Давоми. Бошланиши ўтган сонда

Ишбилармонлар

«ФАРАНГИЗ» ЧЕВАРЛАРИ

Яқинда хизмат юзасидан Қамаши туман ҳокимлигида бўлганимда Халқ Демократик партияси туман кенгашининг биринчи котиби Жаббор Расулов ажойиб таклиф билдирди. «Туманимиз ёшларининг фаолияти, уларнинг тадбиркорлиги, ишбилармонлиги хусусида бирор нарса ёзмоқчи эканлигингизни эшитиб қолдим. Агар мумкин бўлса, туманимиздаги «Фарангиз», «Юлдуз», «Ҳунарманд» каби кичик корхоналаримизнинг фаолияти билан танишсангиз. Ана шу корхоналарда меҳнат қилаётган ёшларнинг иши ҳақида бирор мақола ёзсангиз яхши бўлармиди?» деб қолди.

Мен унинг таклифини бажонидил қабул қилдим. Чунки ҳар бир раҳбар ўз ҳудудидаги янгиликни, яхши-ёмонини бошқаларга нисбатан равшан билади. Шу боис ҳеч иккиланмай, мазкур корхоналарнинг манзилгоҳларини ундан сўрабсуриштириб, йўлга отландим. Дастлаб Қамаши туманлараро улгуржи савдо ишлаб чиқариш очиқ ҳиссадорлик жамиятига қарашли «Фарангиз» кичик корхонасида бўлдим. Жамият раиси Эркин Абдусаломов билан ҳол-аҳвол сўрашгач, мақсадимни билдирдим.

— Кичик корхонамиз асосан тикувчилик маҳсулотлари ишлаб чиқариш билан шуғулланади, — дея гап бошлади у. — Шу ўринда бир нарсани очиқдан-очиқ айтмоқчимизки, корхонани шунчаки, бошқалардан ортда қолмаслик мақсадида ташкил этмаганмиз. Биринчидан, тадбиркорликка, ишбилармонликка ҳаётнинг ўзи ўргатмоқда. Чунки, собиқ СССР давлати тарқатиб юборилгандан сўнг, таъминотда танқислик яққол сезилиб қолди. Хўш, нима қилиш керак? Қўл қовуштириб ўтириш керакми ёки танқисликнинг олдини оладиган бирор чора-тадбир қўллаш зарурми? Албатта, зарур. Иккинчидан, ҳамма жойда бўлгани каби жамиятимизда ҳам кадрлар қисқаруви бўлди. Оқибатда кўпгина ёшу-кекса ишчиларимиз ўзларининг иссиқ ўринларидан воз кечишди. Уларнинг сони кун сайин ошиб бораверди. Бундай пайтда раҳбарга кўп нарса боғлиқ. Ҳай майли, юқоридан шуни талаб қилгандан сўнг, нима ҳам қилишим керак, дея ишчилар кўнглига таскин беришинг ҳам мумкин. Лекин бирор чорасини кўришнинг ҳам имкони бор. Чунки, қисқарганларнинг асосий қисми ёшлар ҳисобланади. Уларни шундай бир шароитда келажакка ишончсиз қилиб қўйиш раҳбар учун жиноят деб биламан. Шу боис, жамоамиз билан келишиб, маслаҳатлашиб, жамият ҳузурида ана шу корхонани очдик.

— Корхона қачондан буён фаолият кўрсатаяпти?

— 1993 йилнинг ноябрь ойидан бошлаб.

— Ҳозир қанча киши меҳнат қилаяпти?

— 50 киши, шундан 40 киши жамиятимиздан қисқариб, қайта ишга жойлашган фуқаролардир.

— Неча турдаги маҳсулот ишлаб чиқарилмоқда?

— 28 турдаги болалар ва катталар кийим-кечаклари.

— Иқтисодий самараси қандай бўлаяпти?

— Хуллас, корхонани ташкил этиб, адашмаган эканмиз. Жамиятимиз туманлараро эмасми, биз корхонада ишлаб чиқарилган маҳсулотни вилоятимизнинг деярли кўпгина туманларига етказиб бераяпмиз.

Ҳа, жамият раисининг фикрларига ишонса бўлади. Чунки корхона айланиб, чевар тикувчилар Зебо Абдуллаева, Улжон Бугаева, Гулсара Хонимова, Наргиза Ҳакимова, корхона бошлиғи Назира Холовалар билан суҳбатлашиб бунга тўла ишонч ҳосил қилдим. Улар ўзларига яратиб берилган шароитдан, олаётган маошларидан хурсанд эканликларини изҳор этишди.

ҲУНАРЛИ ХОР БЎЛМАЙДИ

Биз юқорида тилга олган «Ҳунарманд» корхонаси ҳам мазкур жамият ҳузурида ташкил этилган экан. Унга тажрибали уста Нортожи Турсоатов раҳбарлик қилмоқда. Нортожи Тошкентдаги Бенков номидаги республика рассомчилик билим юртини тугаллаган. Ёш бўлишига қарамай туманда ўзининг ҳалол меҳнати, тайёрлаган турли совғабоп ашёлари билан катта обрў-эътибор қозонган. Бу ерда у иш бошлаганига энди бир ой бўлибди. Лекин Нортожи ана шу қисқа вақт ичида шогирдлари Уктам Эшимов, Баҳодир Қобиловлар билан биргаликда кўзга кўринарли ишларни амалга оширганлигининг гувоҳи бўлдик.

Қўлигул усталар оддий алибастрдан турли болалар ўйинчоқлари, совғабоп буюмлар тайёрлаб, туман қолаверса, вилоят аҳолисига тортиқ этишибди. Ёш усталар келгусида 100 дан ортиқ турдаги совғабоп буюмлар тайёрлаш истагини билдиришди. Уларнинг ҳатти-ҳаракатини кўриб, истаги вожиб бўлишига тўла ишонч ҳосил қилдик.

«ЮЛДУЗ»НИНГ КЕЛАЖАГИ ПОРЛОҚ

Қамаши пахта тозалаш заводи ҳузурида ташкил этилган «Юлдуз» кичик корхонасининг фаолияти билан ҳам танишдик. Корхонанинг иш услуби бошқа корхонаникидан фарқ қилади. Бу ерда ёғоч ўймакорлиги асосида турли хил халқ истеъмол ашёлари тайёрланади. Жумладан, хонтахта, урчуқ, бел ва кетмон даста, ҳатто миллий ўймакорлик асосида диван, кресло, турли хил ўриндиқлар ясалмоқда.

— Корхонамиз фаолият кўрсатаётганига атиги бир йил бўлди, — дейди биз билан суҳбатда корхона бошлиғи Бахтиёр Маманов. — Шу даврда биз аҳолига 100 минг сўмликдан ортиқ ўз маҳсулотимиз билан хизмат кўрсатдик. Тайёрлаган ашёларимизни бозорникидан 1,5—2 баравар арзон нархда халққа сотаяпмиз. Чунки, халқнинг турмушидан, ҳозирги шароитдан келиб чиқиб иш юритмоқ лозим. Агар тайёрлаган ашёларимизни қиммат нархда пуллашга ҳаракат қилсак, унда бизга ўхшаган ишбилармон ва тадбиркорларнинг нима кераги бор. Мақсадимиз халққа хизмат кўрсатиш экан, уни соф виждон билан адо этишимиз керак. Тўғри ёғоч материаллари етишмайди, лекин унинг ҳам имконини қидириб топаяпмиз. Боғ-роғлардан чиқариб ташланган турли шохшабаларни йиғиб келиб, улардан оқилона фойдаланаяпмиз. Стоноклар орқали зеб бериб, турли рўзғорбоп ашёлар тайёрламоқдамиз.

Ҳа, корхонада 20 дан ортиқ ёш уста меҳнат қилмоқда. Уларнинг унумли ишлаши, турли хил ашёлар ясаши учун бу ерда барча қулайликлар муҳайё. Фақатгина юксак дид ва қобилият керак холос.

Дарҳақиқат, биргина Қамаши туманида 100 дан ортиқ ана шундай корхона ва цехлар фаолият кўрсатмоқда. Уларда қанчадан-қанча кишилар меҳнат қилмаяпти дейсиз. Бу биринчидан туманда ишсизлар сони камайишига олиб келса, иккинчидан аҳолининг баъзи бир ноёб материал ва маҳсулотларга бўлган талабини сезиларли даражада қондириш имконини бермоқда. Қанийди, ҳаётда ана шундай тадбиркор ва ишбилармон кишиларнинг сафи кун сайин ошиб бораверса. Мустақиллигимиз мустаҳкамланиб, халқимиз осойишталиги шунчалик таъминланади. Келажакка бўлган умид учқунлари кучаяверади. Энг асосийси, халқимизнинг реал даромадлари ортади. Турмуш даражаси фаровонлашади.

Аҳрор САМАРИДДИНОВ,
«Туркистон» мухбири.

ҚАРДОШЛИКНИ УЛУҒЛАГАН КУЙЧИ

(Бошланиши 1-бетда)

Улар ичида Владимир Тюриков ҳам бор эди. Энди ўн саккиз ёшга қадам қўйган Владимирнинг қўлига пулемёт ўрнига қадимдан қолган бешотар милтиқни тутқазиб, Харков яқинидаги жангга ташлашади. Бу ердаги жанглар нақадар шиддатли ва оғир бўлиб, бир неча кун тўхтовсиз давом этади. Бу жанглар Марказий Осиёдан яқинда келган йигитлар учун оғир кечади. Кўп жангчилар нобуд бўлади, қолганлари эса бошқа қисмларга, шу жумладан 84-ўқчи дивизиянинг 201 ўқчи полкига юборилади. Тюриков, шериги жангчи Мирсалимов билан бирга бу полкка минамётчи бўлиб келади. Жанговар шериги билан бирга 120 миллиметрли минаметни яхши ўзлаштириб, Украинанинг Полтава, Кременчук, Кировоград, Корсунь-Шевченко шаҳарларини фашист босқинчиларидан озод этиш жангларида қатнашади.

Ҳужум жанглари давом эттирилиб, энди қўшинларимиз Молдавияда фашист босқинчиларга қақшатғич зарбалар бера бошлайди. Ўша йилнинг апрель ойида оддий жангчи Тюриков минамётчи шериклари билан бирга Реут деган кичик дарё соҳилида янги ҳужумга тайёрлана бошлайди. Бу вақтда Тюриков батареяда намуна кўрсатиб, жангларда мардона қатнашади ва командирлар эътиборини ўзига тортади. Уни минамет батареясига алоқачи-разведкачи этиб тайинлайдилар. У геолог бўлганлигидан жойлар ҳолатини яхши кузатарди. Бу касби разведкада ҳам иш беради. У олдинги маррага, пиёдалар қаторига ўтиб олиб, ўзини паналаб, душманнинг қайси жойда, қайси чуқурда жойлашганини қандай ҳаракатда турганлигини кузатиб батальон штабига вақтида хабар бериб туради. Батальон командири капитан Алиев Тюриковнинг маълумотлари аниқлигидан мамнун бўлиб, унга раҳмат айтади ва шу маълумотлар асосида душман тўдалари устига минаметларидан ажал оташларини ёғдиради.

Ўқчи полк янги ҳужум бошлашга тайёрланади. Ниҳоят 18 август тонготарида полкнинг ҳамма артиллерияси душман истиҳкомларини ағдар-тўнтар қилади. Душман бу қўққисдан берилган зарбадан довдираб қолади, анчадан сўнг қаршилик кўрсатишга ҳаракат қилади. Лекин бизнинг пиёда аскарларимиз унинг мудафаа жойларига етиб боради.

Душман Реут дарёси плацдармини қўлдан кетганлигидан катта ташвишга тушиб, уни қайтариб олиш учун иккинчи куни кечаси билан йиққан барча кучларини эрталаб тонготарда яна жангга ташлайди. Тюриков пиёда қисмлар жангчилари қаторида душман томонини кузатиш олиб бораётган вақтида у турган окоп атрофида душман снарядлари портлаб, алоқа узилади. Батальон командирига ёв ҳаракатларини хабар этиб туришга шошилиб, шериги оддий аскар Николай Андреев билан санрядлар ўйиб, ўнқир-чўнқир бўлган жойлардан ўтиб, узилган алоқа симларини улайди. У қандай қилиб, бу ялпи оташ тўзонидан омон қолганини ва алоқани ўрнатганини ҳозиргача ҳаяжон билан эслайди. Жанглардаги мардлиги учун 1944 йил декабридан III даражали Шуҳрат ордени билан тақдирланади.

Тюриков 1945 йил 8 март куни болгар жангчилари билан бирга фашистларга қарши жангларда қатнашади. Бўлинмасида шериклар оз қолган эди, шунга қарамай уларни ёнига олиб, Ботин ва Мохач районлари орасидан ўтган дарёни кечиб, фашист тўдаларини яксон этишга ўтади. Душман эгаллаб турган Городишчк ва бошқа аҳоли жойларини озод этиш учун Тюриков хизмат этаётган 84-Харьков ўқчи дивизияси янги ҳужумга кўтарилади. Ана шу қақшатқич жангда Тюриков оғир яраланиб, даволаниш учун Югославиянинг Суботица, сўнг Тоилиси шаҳарларидаги ҳарбий шифохоналарга юборилади. Тюриков даволаниб, оёққа турганидан кейин уни ҳарбий хизматга яроқсиз топадилар. У 1945 йилнинг июнь ойида Тошкентга қайтади. Энди унинг тинчлик ҳаёти, ижтимоий-ижодий меҳнати бошланади.

Владимир Иванович аввал республика ёшлар идораларида, сўнг ёшлар газеталарининг раҳбарлик лавозимларида ишлайди. «Пионер Воостока» газетасида редактор «Комсомолец Ўзбекистана»да редактор ўринбосари, «Литературная газета»нинг Ўзбекистондаги мухбири бўлиб ишлайди. У 40 дан ортиқ китоб муаллифи, республикада хизмат кўрсатган маданият ходими, Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси уруш ва меҳнат фахрийлари кенгаши раисининг ўринбосари, бир қанча жанговар мукофотлар, шу жумладан, Ўзбекистонимизнинг «Жасорат» медали соҳибидир. Қуролдош, ҳамкасб дўстимиз ўзининг табаррук 70 йиллигини ва Буюк Ғалабанинг 50 йиллигини янги ижодий ғайрат—фронт хотираларини ёзиш билан кутиб олмоқда. Биз қуролдош, ҳамкасб дўстлари Владимир Ивановични табаррук ёши билана муборакбод этиб, доимо соғ-омон бўлинг, ҳаммамиз учун жонажон бўлган, мустақил диёримиз Ўзбекистоннинг гуллаб яшнашида ёшларни она Ватанимизга ватанпарварлик руҳида тарбиялашда ҳормай-толмай хизмат этаверинг деймиз.

НАЗАРМАТ.

ЯНГИ НОМЛАР

Мағрибу-машриқдан

НЕМИС ХОНАДОНИДА БИР КУН

Акром ҲАЙДАРОВ — кузатувчан ижодкор. Мушоҳадага ўч. ТошДУнинг журналистика куллиётида сиртдан таҳсил олади.

Ҳарбий хизматга бормасдан аввал чет эллар ҳаёти билан танишишни, уларнинг турмуш тарзи, маданияти ва нималарга қизиқувчан бўлишини билишни истардим. Лекин у пайтларда чет элга чиқишга ҳеч қандай йўл йўқ эди. Хайриятки, ҳарбий хизматни Германияда ўташга тўғри келди. Хизмат ва у ернинг шароитига ўргангач, немислар билан алоқалар бошланиб кетди. Биз хизмат қилаётган шаҳардан 4 — 5 чақирим узоқ бўлган жойда бир қишлоқ бор эди. У ерда яшовчи Коскерт фамилияли немис оиласи билан танишишим уларнинг яшаши, ишлари, маданияти, хислати, муаммоалари ва орзуларини билишга ёрдам берди.

Апрель кунларининг бирида қисмимизнинг шодиёнаси муносабати билан байрам нишонланаётганди. Байрам кўринишларини видеолавҳага олиб юрган бир немис кишиси бизнинг Узбекистондан эканлигимизни билиб, биз билан суҳбатлаша кетди. Бу ердаги аскарлар ичида икки киши — мен ва дўстим Уткир ўзбек эдик холос. Узини Гевард Коскерт деб таништирган немис кишиси аввало Узбекистоннинг тарихий ёдгорликлари ва ҳозирги ҳаёти билан қизиқди. У кишининг Бухоро, Самарқанд, Хива зиёратгоҳ жойлари ҳақида ва Беруний, Баҳоуддин Нақшбанд, Мирзо Улуғбек каби алломаларимиз ҳақида анча маълумотларни билиши бизни жуда хурсанд этди. Яқин йилларда юртимизга саёҳат қилишни дилига тугиб қўйганини айтди. Анча суҳбатлашгач, уйига боришимизни илтимос қилди. Гевард Брат (у кишини баъзан брат ёки Камрат яъни ўртоқ амаки дея атар эдик) билан байрам тугагач хайрлашдик. Орадан анча кун ўтиб, Уткир билан иккаламиз у яшаётган Цоссен қишлоққа жўнадик. Гевард брат қишлоқ деб атаган бу посёлка ҳеч қандай чет эл шаҳарларидан қолишмас эди. Теп-текис бир томони уйлар бўлса, бир томони катта дўкон, ресторан, болалар майдончаси, мевали боғлар бўлиб, қишлоқ кўркига-кўрк қўшарди. Юрган кишининг димоғига ёқимли гуллар ҳид урарди. Қишлоқда машиналар қатнови кўп бўлса-да на чанг, на гард бор, гўёки ҳамма нарса артиб қўйилгандек беғубор кўринарди. Анча юриб томоша қилгач, у киши айтган 18 рақами ёзилган дарвоза ёнида тўхтадик. Тақиллатгач, Гевард брат чиқиб бизни очиқ чеҳра билан ичкарига таклиф этди. Дарвозадан кирар эканмиз, ҳовлининг икки тарафига анвойи ҳидли гуллар экилганини кўрдик. Ёнида кичик фаввора ва олма дарахти шохига илиб қўйилган қафаслардаги тўти, саъва ва ҳар-хил қушларнинг сайраши бу ерда бўлган кишига ором бахш этарди. Гевард брат бизни фавворалар қаршисидаги соябон тагидаги ўриндиқларга таклиф этди, сўнг нима ичишни хоҳлайсизлар, чойми, ё кофеми дея ичкаридан хотинини чақириб немисча сўз қотди. Стол усти кока-кола, коньяк, ҳар хил бошқа ичимлик ва миллий егулик таомлари билан тўлди.

Бизларга салом бериб, хотини ва қизи ҳам ўриндиқларга ўрнашди. Гевард брат уларга биз ҳақимизда аввалроқ айтган шекилли бизга қизиқсиниб қаради, рус тилини билмагани учун бизлар ҳақда маълумотни Гевард Комратдан оларди. Шундан кейин улар билан суҳбатимиз бошланиб кетди. Уларнинг оиласи 4 кишидан иборат эди. Гевард брат, хотини, ўғли ва қизи. Ўғли олий ўқув юртида таҳсил оларкан, қизи махсус мактабни битирган, эрмаги қафасдаги қушлар экан.

Биз суҳбатлашар чоғи очиқ дарвозадан «ФОРД-эскорт» машинасида биз тенги бир йигит кириб келди. Бизлар билан кўришиб немис тилида сўраша кетди. Гевард брат ўз тилида унга бизнинг ўзбек эканлигимизни айтгач тушунарли дегандек кулиб, олдимизга ўтирди. Сўнгра Гевард брат ўғли Штефанни бизга таништирди.

Штефан эса стол ўртасида турган «Смирноф»ароғини очиб, танишганимиз учун дегандек имо қилиб қадаҳларга қуйиб, ичишимизни илтимос қилди. Гевард Камрат орқали Штефан билан суҳбатимиз қизигандан қизиб кетди. У ҳозир Бранденбург шаҳридаги техника институтининг III-курс толиби эканлигини, техникага қизиқиши ва яқинда курсдошлари билан кичик тракторлар учун мўлжалланган янги двигетелни курс иши сифатида чиқаришларини айтиб берар, отаси эса бизларга таржима қиларди.

— Штефаннинг умиди катта,— дейди қувониб Гевард брат,— у бир йиллдан кейин ўқишни битириб, «Волсваген» двигатель заводида инженер бўлиб ишлай бошлайди.

Бизларга уларнинг айтаётган гаплари худди афсонавий туюларди. Биз қайтишимизни айтиб, улар билан хайрлашиб йўлга тушдик. Немисларнинг ҳеч қандай муаммосиз, беташвиш ва тинч ҳаёт кечиришига сабаблар нима эқани бизни жуда қизиқтирди.

Шу учрашувдан кейин бу хонадонга яна 3 - 4 бора келдим. Бу пайтларда кўпгина воқеаларнинг гувоҳи бўлиб, уларнинг тўқ яшашига бир-бирларининг ораларида низо, алдов, кўролмаслик, ғийбат каби иллатларнинг ва энг ёмон нарса бўлган ўғрилик йўқлиги сабаб эканлигига ишонч ҳосил қилдим.

Акром ҲАЙДАРОВ.

Санъат

САҲНА САЛТАНАТИГА САЙР

Муқаддас Аҳмаджонова — 1969 йил Тошкент шаҳрида туғилган. Маннон Уйғур номидаги Тошкент Давлат санъат институти талабаси. Театр танқидчилиги билан жиддий шуғулланаётган иқтидорли ёш санъатшуносларимиздан.

Театр ва томошабин ўртасида эълон қилинмаган «уруш» бошланиб кетганига ҳам анча бўлиб қолди. Бу ҳақида матбуотда ва бошқа жамоат йиғинларида обдон гапириляпти. Кимдир театрни айбласа, кимдир томошабинларни «калтаклаяпти». Ҳа, ҳар икки тараф ҳам ўзларича ҳақ. Муаммо тугуни эса тобора қаттиқлашаяпти.

Мен ҳам санъатсевар бир мухлис сифатида театр ҳаётини анчадан буён кузатиб келаман. Мени, айниқса, бугунги кун спектаклларининг савияси, актёрларнинг ижро усуллари қизиқтириб келади. Зеро, айнан шу омиллар томошабинни театрга сеҳрли оҳанрабодай чорлаб турадир.

Маълумки, пойтахтимизда «Театр, Шарқу Ғарб» деган халқаро фестивал бўлиб ўтганди. Бу ажойиб анжуман Ҳамза номидаги республика Давлат Академик драма театри саҳналаштирган В. Шекспирнинг «Кориолан» спектакли билан очилди. Бу томоша бундан бир неча йиллар аввал саҳналаштирилган эди. Одатда, спектакллар йилдан-йилга, саҳнадан-саҳнага сайқал топиб, такомиллашиб боради. Афсуски, «Кориолан» бундай бахтдан бенасиб қолган экан. Сабаби у икки йилдан бери саҳна юзини кўрмаган эди. Бу ҳийла ачинарли оқибатларга олиб келди. Мен бу аҳволга «Кориолан» фестивалга қўйилишдан бир неча кун аввал томошабинлар учун намойиш этилганда гувоҳ бўлдим.

Актёрлар текст ва монологларни анча унутиб қўйишган. Саҳнавий жанглар, ҳатти-ҳаракатлар, сунъий диологлар кишининг энсасини қотирарди. Энг ёмони, спектакл тугагач барча театрларда анъанага айланган актёрларнинг томошабинлар билан хайрлашув маросими масхаромуз тус олди. Саҳнага бош ижрочи Теша Мўминов ва охирги кўринишда ўйнаган уч актёр чиқиб томошабинларга таъзим бажо этди, холос. Қолганлар аллақачон жуфтакни ростлаб қолишганди. Бу ҳол шунақасига ҳам театрга ола қараб юрган томошабинларда қандай таассурот қолдириши асло сир эмас. Шу ўринда, алоҳида изоҳ бериб ўтишни хоҳлардимки, «Театр, Шарқу Ғарб» Халқаро фестивалида «Кориолан» спектаклини намойиш этиш ошкора ғашга тегади. Унинг ўрнига, миллий маданиятимизни ўзида акс эттирган маҳаллий муаллифларимиздан бирортасининг асари асосида тайёрланган ўз спектаклимизни қўйиш мақсадга мувофиқ бўларди. Зеро, театр миллат қиёфасини ўзида акс эттирувчи улуғвор кўзгудир. Нуфузли Халқаро фестивалда катта бир халқнинг катта театридан, очиқ гап, барча қатнашувчилар ана шу ўзига хосликни кутишганди.

Энди икки оғиз сўз бошқа масала ҳақида.

Маълумки, режиссёрларнинг энг улуғ вазифаларидан бири актёрларнинг янги қирраларини кашф этишдир. Сўнгги пайтларда эса актёрларга аввалги яратган ролларига қараб деярли ўша қолипдаги ролларини бериш одат тусига кириб қолди. Бир-бирига ўхшаш ролларни кетма-кет ўйнаган актёр эса вақт ўтиб ўзгача ролларга кўнгилдагидек ёндошолмаяпти. Мисол учун, ёшлар ичида ўзининг иқтидори ва салоҳияти билан ажралиб турадиган актёр Беҳзод Муҳаммадкаримов Алишер, Абдулатиф, Анвар каби бош ролларни муваффақиятли ижро этиб келди. Оқибатда «Абулфайзхон» спектаклида хизматкор образини кўнгилдагидек ятатолмади. Агар ўша томошада эътибор берган бўлсангиз, хизматкорнинг хўжаси олдидаги ҳатти-ҳаракатлари табиийликдан йироқ, аслзодаларга хос эканлигига гувоҳ бўласиз. Бу қусурлар, бир қараганда майда-чуйдадек кўринади. Бироқ худди, шу майда-чуйдалар актёр ижодида кейинчалик катта аҳамият касб этишини унутмаслигимиз зарур. Бу оддий ҳақиқатни режиссёрларимиз биздан ҳам кўра аълороқ тушунишади.

Спектаклларимизнинг ҳар тарафлама мукаммал бўлишида рассомлар улуши ҳам ўта муҳимдир. Аммо, кейинги пайтларда саҳналарда баъзи ҳоллар кузатилаяптики, бундан ташвишланмай илож йўқ. Масалан, кўп жойларда спектаклдан спектаклга ўтиб келаётган бир хил нусхадаги декорациялар, томоша руҳига мос келмайдиган безаклар томошабин кўнглини ғашлайди. Саҳналардаги камчиликлар, спектакллардан баъзи бир қусурлар ҳақида сўз юритарканман ҳеч қачон бугунги кун театрларимизнинг ажойиб муваффақиятларига соя солишни истамайман. Танқидий назардан мақсад—саҳна санъатини янада юксакларда кўришдир, холос...

Муқаддас АҲМАДЖОНОВА

Шавқиддин БАҲРИ — ўзига хос шоир. Ёш бўлса-да, дунёни англашга, мушоҳада қилишга интилади. Мисралари хазин. Лекин унинг ортида улкан бир қувонч ётгандек туюлаверади. Илоҳим, шу рост бўлсин.

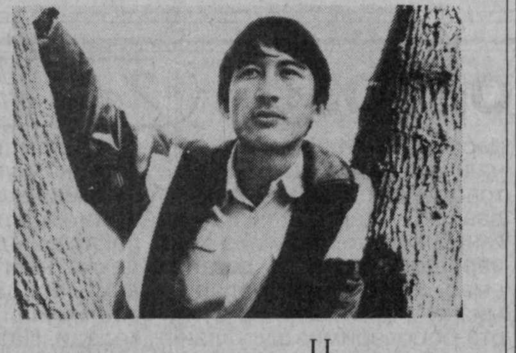

ҲИЖРОН БАЛЛАДАСИ

I

Суюнчим. Сиғинчим. Меҳр бер!..
Мижгонимда гуллади хазон,
Сен мен учун оппоқ гуллар тер,
Қизил гулим айтмади азон.

Мен қабрга сиғмадим ахир,
Жоним сенга сиғдими қабрим?
Кутдим. Кутавердим. Кутинчим...
Кутинчим. Куйинчим. Куйди сабрим.

Биз бошқа бошқамиз. Муҳаббат—
Сариқ гулим қучоғида ёт.
Фақат...
Орамизда жардай меҳр бор,
Ўртамизда тоғдек хиёнат.

II

Нигоҳингдан кетолмадим ҳеч...
Кўз ёшингда Алпомиш, Тоҳир.
Мен ўзимга етолмадим ҳеч,
Мен ўзимдан айрилдим охир.

Ғафлатнинг қўллари бўғзимда,
Бўғзимд ғафлатнинг тиллари.
Қўлимдадир қон қизил гулим,
Сап-сариқ гулимнинг силлари.

Сен кетдинг. Мен кетдим. Ўкинчим.
Қабоғингда тутандиқ абр.
Қолди...
Қучоғимда зилдайин сукут
Юрагимда осмондай қабр.

ЖОДУ ГУЛЛАРИ

ТУРКУМДАН

I

Кўройдин кўксимни кўр ойдин,
Кўройдин. Бу сўнгги тантана.
Кетасанми кўм-кўк келгимни,
Кетасанми сочиб фалакка
(Бу мен-ку мана).
Кўзимда хаёлнинг овозалари,
Нурай бошлар қип-қизил сана.
Кўройдин. Бу сўнгги гуноҳим.
(Бир боққин яна).
Фаришталар ўйнар руҳимда,
Фаришталар қилар тантана,
Ҳозир... ҳозир... Ёнади жоним.
(...Яна).
Кўройдин кўксимни кўр ойдин,
Топсам... Яна чиркинди ридо.
Кетсам... Яна сен тамон кетдим,
Севасанми сен мени Худо?!

II

Ястаниб ётарди сабрзор,
Гўзал эди сап-сариқ дунё.
Гул ҳидини ҳидларди гулзор,
Ястаниб ётарди сабрзор.

Шундай мовий йўқликларда мен,
Бу дунёдан мен кетган кеча,
У бор эди, бор эди ахир
(Ё раббим, кеча).

Ястаниб ётади... Сабрзор.

***

...Ҳали кутиш мумкин бемалол,
Умид қилса бўлар умидсизликдан.
Чунки илдизи йўқ хаёлнинг,
Чунки қувраб қолган киприклар.

Шу кўзлар...
Алдамаса эди шу кўзлар
Шом ҳидида товланмасди тонг.
Хайр энди, хайр, биз бирга
Яшамаслик учун ичмаймиз қасам.
Ахир туннинг ҳидини ҳидлаб
Яшаш мумкин тонгда бемалол.

Шавқиддин БАҲРИ.

Муносабат

ҚАЙДАСАН, МУҚАДДАС ТУЙҒУ?

Моҳигул УКТАМ қизи — Бухоро вилоятида туғилган. Тошкент Давлат университети журналистика факультетида сиртдан ўқийди. Шеър ва мақолалари жумҳурият матбуотида чоп этилган.

Оила... Мана шу кичиккина сўз бағрида қанча масъулият, меҳр-муҳаббат, ғам-ташвиш-у шодлик, бари-бариси мужассам. Оила—икки инсонни бир-бирига бир умр боғлаб қўядиган муқаддас тугун. Оллоҳ аввало икки жинсдаги инсонни муҳаббат билан, кейин эса фарзанд билан, сўнгроқ эса... тирикчиликнинг битмас-туганмас муаммолари билан боғлаб қўяди...

Касбим тақозоси биланмикан, аёллар даврасида кўп бўламан. Кўпгина учрашувлар, суҳбатлар давомида эса уларнинг ҳаётларидан кўплаб ҳикоялар тинглайман. Лекин афсуски, менга таниш бўлган аёллар орасида оиласидан ажрашганлари бор. Уларнинг чеҳрасига боққанимда сохта бахтиёрлик орқасига беркинган аламни, ўкинчни кўргандай бўламан. Шунда беихтиёр «аёл ўзини бахтиёр кўрсатишга уриняптими, демак, бахтиёр эмас», — деган гапни эслайман. Юқорида айтиб ўтганим, айрим аёллардан эшитган ҳикоялардан баъзиларини эслаб ўтишни жоиз деб топдим...

Аслида улар бор инсонлар. Минг хил мулоҳазаларга бориб уларнинг фамилияларини кўрсатмадик.

ЖАМИЛА (26 ёшда, боғчада тарбиячи бўлиб ишлайди):

3-болам туғилгач, эрим туйларда юрадиган бир аёлга илашди. Болаларим ҳурмати уни кечирдим, у бўлса касалхонадан чиқиб, тўғри ўша аёлникига кетибди. Шунда... чидолмадим. Болаларимни олдим-у, уйдан чиқиб кетдим. Эрим бўлса, ҳозир ўша аёл билан яшаяпти.

ГУЛНОРА (25 ёшда, уй бекаси): Ота-онамизнинг қаршилигига қарамай, Камол билан севишиб турмуш қургандик. Тўйдан кейин ишни ҳам йиғиштириб қўйди. Иккинчи боламиз туғилгач, бутунлай айниди. Мени сабабсиз урадиган, сўкадиган одат чиқарди. Ҳатто болаларнинг нафақа пулларигача олиб, ичкилик учун сарфлайдиган бўлди.

МАКТУБА (31 ёшда, журналист): Одилбек билан севишмаган бўлсакда, бир-биримизни таниб-билиб турмуш қургандик. Бир куни у 14-15 ёшлардаги қизни уйга бошлаб келди. Одилбек билан иккаламиз ҳамкасб бўлиб, ўшанда у вилоят газетасида ишлар, бу қизалоқ эса унга шеърларини кўрсатиш учун олиб келган экан. Одилбек эса уни мен шеърлар машқ қилиб юрганлигим сабабли мендан маслаҳат олиш учун бошлаб келибди. Ўшанда эндигина биринчи ўғлимиз туғилган эди... Дилором (ўша қиз) токи ўрта мактабни тугатгунича уйимизга келиб-кетиб юрди. Учинчи фарзандимиз дунёга келган кунлар Одилбек уйга келмай қолди.

Қишлоғимизга борсам, «дув-дув» гап. Одилбек Дилоромни ота-онасининг уйига олиб борибди. Биз шаҳарда алоҳида яшардик. Мендан қонунан ажрашмасдан унга уйланибди. Хуллас, 25 ёшимда уч бола билан бир ўзим азим шаҳарда қолиб кетавердим. Ундан ҳатто алимент хам талаб қилгим келмади...

Бу ҳикояларни тинглаганимда даҳшатга тушгандим. Наҳотки баъзи эркакларимиз шу қадар айниб кетишяпти? Асрлар давомида энг нодир меросимиз бўлиб келаётган инсоний меҳр-муҳаббат туйғулари қаёққа йўқолди? Бу ҳикояларни эътибор бериб тинглаган, ўқиган бўлсангиз, қаранг, ҳаммасининг замирида хиёнат ётибди. Бири-биридан малоҳатли бу аёлларни эсласам, дод солиб йиғлагим келади. Эҳтимол, уларни ҳам ҳамма масалаларда оқлаб бўлмас. Аммо аёлидан ажрашаётган эркак нимага ҳеч бўлмаганда бегуноҳ жигарпорасини ўйламайди?

ГУЛҲАЁ (27 ёшда, ҳисобчи): Фахриддин билан кўп йиллар севишиб юрдик. Аммо оталаримизнинг ўзаро келишмаслиги оқибатида, у менга эмас, бир ҳамшира қизга мажбуран уйланди. Фахриддин хотинини ўртада фарзанд бўлса-да яхши кўрмайди. Улар яқинда ажрашишмоқчи. Ва... биз турмуш қурамиз.

— Виждонингиз қийналмайдими? — сўрайман ундан.

— Йўқ, — дея пинагина ҳам бузмай жавоб беради у. — Ахир бизни куч билан ажратишди.

Унинг сўзларини тинглаб, ҳайратда қоламан. Чунки у ҳам ўзича ҳақ. Гулҳаё ҳам ўзини «бахтим учун курашяпман», деб ҳисоблайди. Аммо нима учундир бошқа бир аёлнинг боласи билан чирқираб қолишини ўйламаяпти. Ўша аёлнинг ҳам худди ўзи сингари орзу-умидлари борлигини тан олгиси келмаяпти. Хўш, буни нима деб аташ мумкин? Худбинликми? Нима бўлганда ҳам бу ҳолат яхшиликка етакламайди.

Яна ўйланиб қоламан. Бизга кўпинча тантилик, бағрикенглик етишмаслигидан куйиниб кетаман. Тўғри мукаммал ҳаёт ҳам, комил инсон ҳам йўқ. Чунки беайб парвардигор дейишади. Аммо нима бўлганда хам ХИЁНАТ дан қоча билишимиз керак.

Қачонлардир, кимдандир эшитган бир гапни эслайман. «Эркак ўзининг аёлидан топмаган нарсани бошқадан излайди...» Бу қанчалар аччиқ бўлса-да ҳақиқат эканлигини тан оламан. Эркак қидирган нарса нима: чиройми, меҳрми, севгими, алдовми, яхши муомилами, нима ўзи? Бироз танти, меҳрли бўлсак, чидамли бўлсак, о, қанийди?

Лобар аёллар! Мени айблашга шошилманг. Ҳозир туғён ураётган қалбим садоларини қоғозга тушираяпман-у, ўзимнинг ноҳақ ёки ҳақлигимни билолмай лолман. Фақат ОИЛА деб аталмиш Муқаддас Бирлик сақланиб қолсин, унинг титкиланиб кетишига биз сабабчи бўлишдан сақланайлик дейман, холос.

МОҲИГУЛ ЎКТАМ қизи.

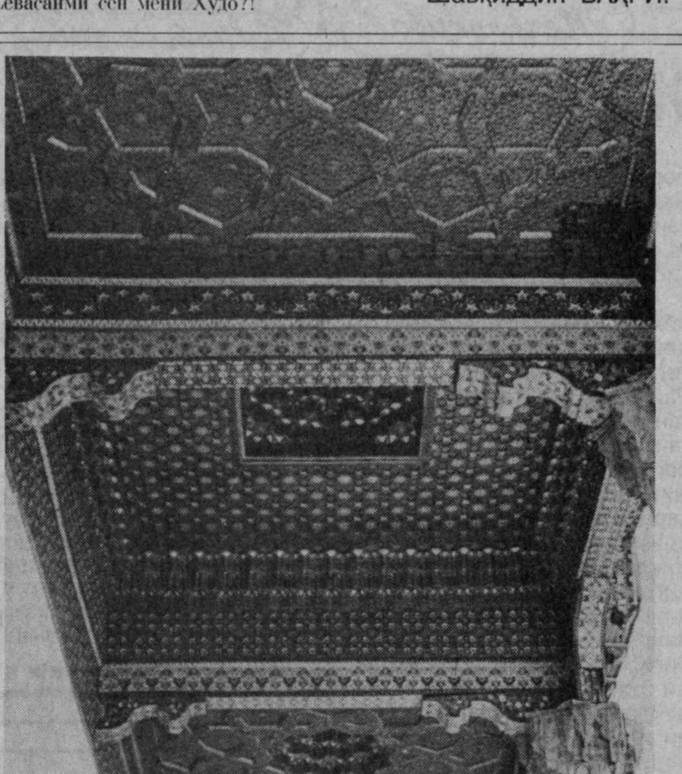

Бизнинг айвон Сизнинг айвон эмасми?

Нужлар ҳақида шахсий фикр

УЧҚИЧЛАРНИНГ СИРИ НИМАДА?

Фозилжон МАМАДАЛИЕВ — Тошкент автомобиль йўллари институти аспиранти, институт Ёш Олимлар Кенгаши раиси. Фалсафа, астрология, астрофизика, биомеханика, бионика, уфология ва техника фанларига қизиқади. Шеъриятнинг мухлиси.

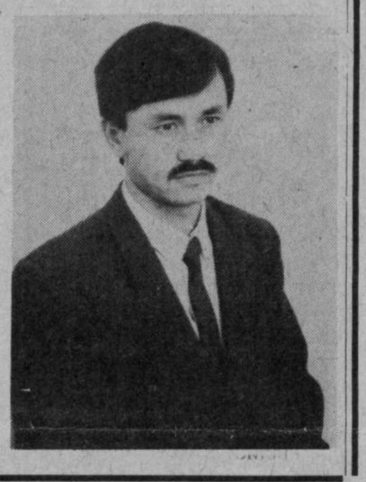

Бизнинг асримизда катта шов-шувларга сабаб бўлаётган «Номаълум учувчи жисмлар» (НУЖ) ҳақида эшитмаган одам қолмади. Дастлаб уларнинг ҳақиқатан ҳам мавжудлигига инсоний табиатимиз бўйича иложсиз шубҳа билан қараган эдик. Бугунчи?

НУЖларнинг овозсиз, исталган тезликда, хоҳлаган йўналишда, ўзига қулай ва мақбул бир вазиятда ҳавода муаллақ ҳолатда тинч туриши ва ҳокозо имкониятлари ерликлар учун албатта ажабланарлидир. Бироқ, ўша сиз билан бизни қизиқтираётган НУЖларнинг сир-асрорларидан воқиф бўлиш бизга ҳанузгача насиб этаётгани йўқ.

Ҳар доимгидай одамлар асримизнинг ғаройиб бу воқелиги ҳақида ҳам ўзларининг турлича фикр-мулоҳазаларини, ғояларини изҳор этишмоқда. Аммо аниқ илмий далиллар даражасида бўлмаган бундай мулоҳазалар бу хусусда бирор тўхтамга келишга замин яратмади. Шундай бўлишига қарамасдан бу борада ерликлар умидсизликка тушганлари сезилмаётир, аксинча, НУЖларни ўрганишга бўлган қизиқиш, интилиш улар ҳақида фикрлар тобора ортмоқда.

Бугун одамлар орасида уларнинг қаердан келишлари мумкинлиги тўғрисида айрим фаразлар мавжуд. Кўпчиликнинг фикрича улар Қуёш системасидаги планеталардан эмас балки, галактикамизнинг бизга пинҳон бурчларидан келаётган эмиш. Айримлар эса содда қилиб: — «Марсдан келишаётгандир, чунки Марсни кузатилганда фаслий ўзгаришни англатадиган ранг алмашинувига астраномларимиз шоҳид бўлишган, демак: у ерда тирик табиат мавжудлиги эҳтимолдан холи эмас,» — дейишади.

Учинчи гуруҳ кишиларимиз борки, улар бу хусусда бошқача фикрдалар. Улар бизнинг галактикамиз самодаги энг ёш галактика эканини, мабода ўша сиз билан биз билган спиралсимон тараққиёт қонуни бутун коинот учун қатъий эканлигини эътиборга оладиган бўлсак, ҳар қалай инсониятга нисбатан бир неча юз баробар юксак тараққиёт ва онг соҳиби бўлмиш ўзга сайёраликларни бизнинг галактикамиздан кўра «эскироқ» галактикаларга мансуб деб ҳисобланса нотўғри бўлмаслигини уқтиришади. Мен ўзим ҳам шахсан шунга ўхшаш фикрдаман.

Кўпроқ инженер-механикларни, конструкторларни, фазошуносларни ва умуман кўпчиликни ҳайратга солаётган «ўзга сайёраликлар» учқичларининг сир-асрори нимада эканлиги хусусидаги айрим фаразларимни келтирмоқчиман.

Гапни Марсдан ёки умуман Қуёш системасидан бошлайдиган бўлсак, унда учқичларнинг хусусиятларига қуйидагича ёндошиш маъқулроқ. Сир эмас, маълум бир мувозанатда айланаётган Қуёш системаси жисмлари (планеталари) ўзаро таъсир кучларига эга. Оддий мисол, Ойнинг таъсирида Ердаги океан ва денгиз сув сатҳлари ўзгариб туради. Ер ҳам бошқа сайёралар сингари ўз сиртига нисбатан ўзга жисмларни тортиш кучига эга. Шунинг учун ҳам ер муҳитида оғирлик кучи мавжуд.

Замонавий физиканинг уқтиришича, ер муҳити N шимолий ва S-жанубий магнит қутибларига эга. Агар бордию НУЖ Ерга яқинлашар экан унинг сиртига қўнмоқчи бўлса, айнан ана шу N шимолий ва S-жанубий магнит қутибларининг хусусиятларидан фойдаланади. НУЖга S-жанубий қутиб йўналишидан ер муҳитига киришга тўғри келса, унинг ясси тарелкасимон юзасида N шимолий қутибли майдон (S-га тескари) оқими ҳосил қилиниши менимча энг зарурий шартдир. Чунки шундай қилинганда турли табиатли қутиблар ўзаро тортишиб, НУЖ ер сиртига қўниш имкониятига эга бўлади. Борди-ю НУЖ шу S-қутиб йўналиши таъсирида ер сиртидан кўтарилмоқчи бўлса, тарелкасимон ясси юзаларида S-қутибли майдон оқими ҳосил қилинади. Натижада, табиати бир хил S-S қутиблар ўзаро итаришиб, НУЖ ер сиртидан кўтарилади. Энди унинг ҳаракат тезлигининг ўзгариши хусусида тўхталадиган бўлсак, қуйидаги фикрни тасдиқ учун келтириш жоиздир. НУЖлар ҳаракат тезлигининг ўзгариши, тарелкасимон юзаларда ҳосил қилинадиган магнит қутиблари оқимларининг қуввати интенсивлигининг ортиши ёки камайишига боғлиқ. Ернинг магнит қутиблари таъсир доирасида НУЖ ўз мувозанатини сақлаши учун ҳам пухта тадбирни қўллаётгани эҳтимолдан холи эмас. Менимча «ўзга сайёраликлар» бунинг учун ўз учқичларидан ер сиртига турли табиатдаги магнит оқимларини параллел равишда йўналтиришади. Аниқроғи, тарелкасимон ясси юза ўзининг бутун доиравий сирти бўйлаб айтайлик S-қутиб йўналишда ердан кўтарилиши учун S-магнит оқимини ҳосил қилса, мувозанатни таъминлаш учун эса, доиравий сирт марказидан оқим йўналишига параллел, интенсивлиги жиҳатдан кичикроқ N магнит оқимини ер сиртига йўналтиради. Шу йўл билан мувозанатга эришилиши мумкин.

Шундай қилиб, «ўзга сайёралик» фазогирлар ўз учқичларида ер муҳити шароитида исталган манёврни бажаришлари мумкин. Агар НУЖлар галактикамизнинг бизга пинҳон бурчларига ёки умуман бошқа галактикаларга мансуб деб ҳисобланса, уларнинг ҳаракат назариясига кенгроқ ғоялар ва фаразлар билан ёндошиш лозим бўлади. Чунки бу ҳолатда айрим галактикаларнинг кенгаяётганлигини (хусусан бизнинг галактика) айримларини торaяётганлигини, галактикалараро таъсир кучларининг табиатини, галактикалараро динамик ишқаланиш ҳамда айрим нисбийлик назарияларини эътиборга олмай НУЖларнинг ҳаракат қонунларига оид ишонарлироқ фаразларни, ғояларни чиқариш мушкул.

Фозилжон МАМАДАЛИЕВ.

Қатра

ОҚЛИК

Қор ёғди. Ҳамма ёқ оққа бурканди. Баҳор кириб келган эрса-да, момиқ қор тағин бир бор кўнгилларга оқлик, бирла иликлик ташлаб кетди.

Қорни яхши кўраман. Оёғим тагида пардек қор ғижирлайди. Унинг сўнгсиз сукунатига қулоқ соламан, қалбимга аллақандай ботиний шодумонлик келгандек бўлади. Қандай ажойиб, нақадар сирли ва бағоятда нафис бу қорнинг сукунати.

Ич-ичимдан ана шу оқлик билан ҳечам хайрлашгим, ажрашгим йўқ. Кўз олдимга оқ булут, оқ гул ва келинчакнинг оппоқ ҳарир рўмоли-ю, оқ чечаклар келади. Уларни қалбимга яқин тутиб, аста-секин одимлайман.

Ўйлайман... Оқ ниятлар, оқ кўнгиллар кўп бўлсин. Қаролик бўлмасин. Бехосдан меҳрибон онажонимнинг пурмаъно сўзлари ёдимга тушади: «Қизим оқлик яхши, поклик яхши. Ҳамма ишинг, қалбинг покиза ва ҳалол бўлсин. Болам шуни унутмаки, ота-онанинг оқ қилиши фарзанднинг охиратини куйдиради».

Бугун—теварак-атрофимни оқлик қуршаб олган кунда янада чуқурроқ англадим бу сўзларнинг маъносини.

Яқинда қўшнимиз якка-ю ёлғиз ўғлини оқ қилди. Қариганида, оёқ-қўлидан мадор кетганида бирон марта йўқламаган ўғлидан воз кечди ота. Унинг кўнгли доғланди, кўзлари ёшланди. Назаримда, бу ожизлик ва ҳолсизлик ёшлар эмас, балки ўғилга нисбатан нафрат ҳамда ачиниш ёшлари эди. Ота бор меросини қизларига қариганида оқ ювиб, оқ тараган жигаргўшаларига улашди.

...Яна ўйлайман. Оппоқ қор, оқ гул, кўнгил ва келинчакнинг оппоқ нафис қўйлаги. Бир тарафда ...

Дилбар,
Хоразм вилояти.

Талабалик — олтин даврим

УЛОҚ «СОҲИБКОР»ДА КЕТДИ!

Куни кеча Тошкент давлат аграр университетида катта шодиёна бўлиб ўтди. Дорилфунун кошонасида пойтахт аграр университети ҳамда Ангрен педагогика институти талабалари ўртасида кўрик-танлов ўтказилди.

Кўрик-танловда олий даргоҳларнинг «Соҳибкор» ва «Хумо» командалари ўзаро беллашдилар. Танлов шартлари 3 қисмдан иборат бўлди. Аввало, талабалар ўз ўқув даргоҳлари ҳақида саҳнавий кўриниш кўрсатишди. Кейин эса икки команда аъзолари ўртасида савол-жавоб бўлди. Конкурс шартига кўра саволларга бир минут давомида жавоб бериш кўзда тутилган эди. Учинчи қисмда эса ёшлар шу кеча-кундузда мавжуд бўлган муаммоларга тўхталишди.

Талабалар маҳорати ҳакамлар ҳайъати аъзолари томонидан холис баҳолаб борилди. Тошкент вилояти Ёшлар Иттифоқи қўмитаси жонкуярлиги ва ташаббуси билан ўтказилган мазкур тадбир ёшларнинг бугуни, эртаси, келажаги хусусида ўз фикрлари, қарашларини баён этишга хизмат қилди.

— Кўрик-танловни ўтказишдан бош мақсад вилоятдаги икки йирик олий ўқув юртлари ўртасидаги дўстликни тараннум этиш, уларни бир бирларига яқинлаштириш эди, — дейди биз билан суҳбатда Тошкент вилояти Ёшлар Иттифоқи қўмитаси биринчи котиби, ҳакамлар ҳайъати раиси Наима Жабборова. — Ниятимизга етдик. Қолаверса, талабаларимизнинг кўнглидаги ўй-фикрлари, нуқтаи назарларини билиб олдик.

Танлов жуда қизиқарли ўтди. Буни залга йиғилган кишилар қалбдан ҳис этдилар.

Кўрик-танловда Тошкент давлат аграр университетининг «Соҳибкор» командаси ғолиб чиқди. Танлов иштирокчилари қимматбаҳо совғалар билан тақдирландилар.

СУРАТЛАРДА: кўрик-танловдан лавҳалар.
Матн ва суратлар муаллифи: Муҳаммад АМИН.

Шахсий фикр

Собир ЎНАР

ҲАЁТ ОҚ ВА ҚОРА РАНГДАН ИБОРАТ ЭМАС...

Авар миллатининг улуғ шоири Расул Ҳамзот «Аёллар рўмолларини очсалар уруш тўхтайди» дейди.

Ҳар бир аёл она бўлишга, пок бўлишга муносибдир.

АЁЛЛАР ҳақида сўз юритганда аслида уларнинг фазилатларини санаш ўнғайроқ. Ва шундай қилинса бир қадар тўғри ҳам бўлади. Аммо маъзур тутгайсиз, гапни «салбий»дан бошламоқчиман.

Хизмат тақозоси юзасидан, баъзан эса табиий ҳаёт дуч қилган воқеалар эсимга тушади. «Биласизми, — дейди бир қиз менга сирини очиб, — сизларга ёрдам сўраб кўплар хат ёзишади. Тушунаман, сизлар уларнинг бирортасига ҳам амалий ёрдам беролмайсизлар. сабаби — ажралиш кўп. Ажралишларнинг боиси эса-феъл-атворнинг тўғри келмаслиги. Бу нима дегани, тушунасизми? Аслини олганда, бўлак ҳодиса кўпинча турмушни бузади. Ҳатто уч-тўрт фарзанд туғилгандан кейин ҳам содир бўлавериши мумкин бу ҳодиса. Енгилроқ шаклда айтилса, аёлнинг жини суймайди эрини, ёки аксинча. Ҳаётда мисоллар жуда кўп бунга...»

Аёл киши шайтонга яқинроқдир, деб ҳадису шарифда айтилган, дейман. Ҳукм гап айтиш қийин. Эр ҳам, хотин ҳам сабрлироқ бўлгани маъқул. Албатта, у аёл ўйлаган нарсаларга каминанинг фаросати етмаганидан эмас, бу мавзуни қанча давом эттирсангиз шунча майда, ёқимсиз гаплар қуршовида қолиб кетасиз. Шунинг учун...

Савдо билан шуғулланиб юрган бир юртдошим бир куни ишхонамга келди. «Бирга тушлик қиламиз, уйланаяпман, келинингизни ҳам кўрсатаман», деди. Қуҳликкина бир қиз. Қишлоқдан келгани, соддалиги шундоқ юз-кўзидан кўриниб турибди. Жўжақовурдоқни у ёқ-бу ёғидан торткилаб, майда чайнаб, бир-биримиздан ийманиб турибмиз. Ҳамқишлоғим «шампан опкелайми, ё конъякми,» деб қолди. «Қизиқмисан, тинч ўтир!» дедим. Бу гапни ҳалиги келин бўлмиш қизнинг авзоига қараб айтдим, албатта. Тамаддидан сўнг қиз Қорақамишдаги холасиникига кетадиган, ҳамқишлоғим мен билан қоладиган бўлди. «Кузатиб қўй», дедим. Э, деб қўл силтади ҳамқишлоғим, қиз сал узоқлашгач, — бу тамом бўлган қиз, агар билсангиз. кеча иккаламиз бир қаҳвахонада улардай ичганмиз, бир шишаароқни кўрдим демас экан...»

Ичим музлаб кетди. Наҳотки?! Шу қиз-а?

— Қўй-э, ёлғон, — дедим сира ишонмай. — Ўзи сизлар шунақасизлар, пулларинг билан, шунақа ишларинг билан мақтанишни яхши кўрасизлар.

— Ўзингиз биласиз, — деб қўяқолди йигит.

ҚИЗНИНГ бояги тортинчоқлиги, гапирмай ўтириши, овқатни ҳам ийманиб, чимчилаб-чимчилаб ҳар замонда бир оғизга олиб бориши — бари кўз ўнгимдан ўтди-ю, «мутлақо мумкин эмас!» дедим ўзимча.

Бир неча кун ўтди. Ишга кўмилиб турсам, эшикни тақиллатиб бир қиз кирди. Шеър опкелгандир-да, деб ўйладиму, дабдурустдан:

— Нима опкегансиз? — деб сўрадим.

Менинг бунақа бепарво ва совуқ муомаламдан боёқиш ўнғайсизланиб, дув қизариб кетди. Кейин дарров жиддийлашиб, сумкачасидан иккита варақни олиб, ўқий кетди. «Онажон» деган шеър эди. Жудаям бўш, тахминан 5, 6-синф болалари шунақа фикрлайди. Иккинчи шеър укасига аталган экан. Шу заҳоти мен у қизни таниб қолдим: ўша.

— Исмингиз Дилдорамиди? — дедим бехосдан, у шеърини ҳам тугатмасдан.

— Йўқ, Дилафрўз.

— Э, кечирасиз, Дилафрўз... шеър ҳам ёзасизми?

— Ҳа, юртдошингиз чиқариб бераман дебиди, шунга ёзувдим.

— У қанақасига шеър чиқараркан?

— У киши бу ерда ишламайдими?

Ҳайрон бўлдим. Демак, ҳамқишлоғим уни алдаган.

— Майли, менга қолдиринг, — дедим.

— У киши қаерда? — деб тағин сўроққа тутди қиз.

— Уйига кетган бўлса керакдир-да, — дедим. — Лекин бу ерда ишламайди.

Қиз бир аҳволга тушди. Лекин тезда ўзини йиғиштириб олиб:

— Нечанчи сонда чиқади менинг шеърим? — деб қолди.

— Билмадим, синглим, мен шоир эмасман. Кутасиз. Бошқа шеърларингиз ҳам борми?

— Йўқ.

— Яхшиси, сиз бир мақола ёзиб келмайсизми?

— Нима темада?

— Ўзингиз, тенгқурларингиз, уларнинг маънавияти ҳақида. Нималарни кузатаётган бўлсангиз, нималарни кўпроқ ўйласангиз шулар ҳақида ёзинг.

— Э, йўқ, ёзолмайман, — деди у кўрслик билан. Қиз бу гапни шу нарсалар ҳақида ўзи ўйламаслиги ёхуд мулоҳазаси етмаслигидан, боз устига дангасалигидан ёзмаслиги шундоқ қиёфасидан сезилиб турарди.

У кетди. Бари бир унинг бояги ҳамқишлоғим таърифлаган жиҳатларини сира, сираям тасаввур этолмасдим. Ҳали кўзи очилмагани гап-сўзидан ҳам шундоқ билиниб турибди. Шу ўй-хаёлда, рости, бир неча кун телбанамо бўлиб юрдим. Мундоқ олганда ҳалиги қиз, — биз ҳаётда бокиралик деган туйғуга қанчалик эътиқод қўйган бўлсак, сиртдан қараганда шунга яқин, янаям содда қилиб айтганда бошдан оёқ ҳаё билан ўралган сингилларимизга жуда, жудаям ўхшаб кетар эди...

Демак, гуноҳ ва гуноҳсизлик ораси атиги бир қадам экани рост. Ҳали ҳаётда оқ-қорани танимай туриб ҳам ғафлатга ботиш мумкин экан.

Демак, ҳар қандай хатар шундоқ ёнгинангизда, эҳтимол, ичимизда кезиб юради...

Охир-оқибат, ҳар биримиз чексиз ҳақиқат — Парвардигор қошида бўйин эгиб ҳукм эшитишга маҳкуммиз.

Бепоёндай туюлган, аслида бир қултум сув ичганчалик лаҳзада тез ўтиб кетувчи мана бу сеҳрли Ҳаёт, алдоқчи ёшлик қошида таслим бўлишимиз... БЕСАБРЛИКдан эмасмикан?

Биз фаришталар ҳақида ўқиймиз ва эшитамиз, холос. Бироқ мен ўзимча шундайлардан деб ҳисоблагувчи бир қиз бор шу дунёда. У менга тутинган сингил. Ғоят тақводорлиги, бениҳоя ўзини тоза тутиши ва кўпчилик кўнгил қўйган нарсалардан парҳез қилиш, чидами туфайли эришгандир бунга эҳтимол. Мен у ҳақда биринчи марта сўз юритаётирман. Бу ҳали уни мақтаганим эмас, кўнглимдан кечган оддий иқрор, холос. У дард ҳақида кулиб гапиради, кулгули нарсаларга кулмайди. Хатарни сезади. Бўлди, бошқа у ҳақда гапирмайман. Демоқчиманки, шундоқ яшаш ҳам мумкин экан.

Яна бир опажоним бор. Бухоронинг Ғиждувонидан. Шоира. Педагог. Икки ўғил, бир қизнинг ҳам отаси, ҳам онаси. Қиёфаси оймомога ўхшаб кетади. Ўта самимий, ўта содда. Аммо ҳалолликка келганда содда эмас: фарзандларининг ҳалқумидан бирор луқма таом ноҳалол ўтиб кетмаслиги учун чандон тиришадики... қанийди биз-эркакларда ҳам ҲАЛОЛЛИККА шу қадар рўжу қўювчилар учраб турса. Фарзандлари ҳам хушбичим, соғлом. Кишига сездирмай соғлом авлод етиштираётган покиза, этагига номоз ўқиса бўлгулик бир опажоним менинг.

Дилида гарди борлар ўтаверсин!

... УЛКАН ҳаётнинг улкан оқимида шитоб билан оқиб кетаётиб, бир зум тин олиб, олди-ортимизга қараб олиб эркак ундоғу, аёл бундоқ деб хулоса чиқаришни ким қўйибди бизга! Мен бир ҳавасманд қаламкаш, ўзимча кузатиб, ўзимча таъсирланиб бир нарсалар деб қолдим.

Ҳаётнинг забардаст уммони оқаверади, қайнайверади, ҳаёт уммонининг улкан чўмичини қорувли қўллар ила тутиб уммонни шопириб турганлар бор.

Биз бўлсак, ўзимизга теккан бир бурчакда ўзимизча ғудраниб, ўзимизча ғururланиб, ўзимизча камтарлик билан «эзгулик, яхшилик, ҳалоллик, адолат бўлсин!» деймиз ва кўп қатори яхшиларга дуо қилиб «омин!» деб турамиз.

ТАҲРИРИЯТДАН: *бу мавзу ҳамиша баҳсталаб бўлган, Лев Толстой ҳам вақтида, ёш-ёланглар бузилиб кетяпти, дея нолинган. Аммо Шарқнинг шундай гўзал удумлари борки, у ҳамиша дилбандларини эзгулик сари ундаб туради. Зеро, биз уруш йиллари бева қолган келинчакларни, гарчи орадан эллик йил ўтган бўлса-да, ҳамон йўл қараб умид билан яшаётганлигини яхши биламиз.*

Биз яхши биламиз-мақолада тилга олинган фавқулотда гўзал сифатларга эга сингилларимиз ҳам оз эмас. Ва ҳамиша уларга ҳавас кўзи билан қараймиз. Зеро, улар миллат узугининг кўзидаги гавҳарлардир.

Биз яхши биламиз — Нодирабегим ҳам, Бибихоним ҳам, Тумарис ҳам қачондир мана шу сингилларимиз каби бокира, қутлуғ қадам бўлишган!

Ахир Мир Алишер Навоийнинг ҳам, Амир Темурнинг ҳам волидаи муҳтарамлари қачондир шу ёшни босиб ўтишган, ўн саккиз яшар қиз бўлишган.

Ибрат тимсоли бўлган бизнинг аждодимиз улар.

Ҳаётда хато қилиш осон, аммо уни тузатиш жуда-жуда оғир. Шунинг учун ҳам мақолада юзига қора чаплаган сингил шуни унутмасинки, у ҳам Шарқ қизидир. Қизларга эса Аллоҳ таола насл қолдиришдек улуғ саодатни инъом этган, содда қилиб айтганда, бўлажак Онадир улар.

Аёл зоти учун эса Она бўлишдан ортиқ шараф йўқ...

Кўз кўрмаган, қулоқ эшитмаган...

ЛОКЛАНГАН ЯПРОҚЛАР

Челябинск вилоятидаги Троицкий мева дарахтлар кўчатхонасида ажойиб терак бўй кўрсатди. У бошқа тераклардан ўзидан момиқ чиқармаслиги билан ажралиб туради.

Бу янги нав — Невский ҳаддан зиёд кўркам. Унинг япроқлари мисоли локланганга ўхшайди, оддий япроқлардан тўрт карра йирик. Хўжаликнинг Николай Егоров бошчилик қилаётган агрономия хизмати кузда 40 минг туп терак кўчати олиш учун бир неча йил қунт билан меҳнат қилишига тўғри келди.

ГИРВАТ — ОФАТ

Яқинда Курган вилоятининг Бугдева қишлоғидан ўтган кучли гирват йўлда учраган жамики нарсаларни яксон қилди, бахтли тасодиф туфайли қурбонлар бўлмади. У йўлида учраган кўлнинг сувини сипқориб, юқорига кўтарди, натижада аҳоли истиқомат жойлари устига кучли оқим бўлиб тушди. Уйларни вайрон қилди, томорқалардаги ниҳолларнинг барчасини яксон этди. Гирват кўчаларнинг бирида турган «Запорожеец»ни ўйинчоқ машина мисоли юқорига кўтариб, уйнинг деворига айлантириб келиб урди.

ТЕМИР АСРЛИК МЕҲМОН

Археологлар муз ва қор ҳукмрон Яманск тундрасида биринчи бор қадимги инсон дафн қилинган қабр аниқлашди. Улар Салехард яқинидаги дастлабки темир асрига тегишли бўлган Уст-Полуй шаҳарчасида қазиш ишларини олиб боришаётганида кутилмаганда жуда қадимги даврга — бронза асрига тааллуқли бўлган қабрга дуч келишган. Скелет қайиндан қилинган таглик устида ётар, усти эса қорақарағай билан ёпилган. Топилма Екатеринбургга антропологларга бериш учун юборилди. Улар дафн қилинганнинг ёшини ва жинсини, шунингдек, қайси ирққа мансублигини аниқлашлари лозим бўлади.

В. ПАВЛЕНКО.

Халқ табобати

КОСОНЛИК СИНЧИ АРСЛОНБОБО

Юраверсанг, эшитаверсанг бу дунёнинг хокистар қадамларида гап кўп, ҳикмат кўп. Мен кўриб, эшитиб сизга айтмоқчи бўлган Арслонбобонинг бобоси, онаси ҳам машҳур табиб-синчи (синиқчи) бўлган эканлар.

Умр ели андоғким, эскидан — тарихдан сўзлайди. Арслонбободаги табобатчиликнинг сир-синоатлари ҳам ўтмиш боболаримиздан қолган ушбу мўжизада.

— Қаранг, — дейди табиб бемор боланинг бири узун, бири калта оёқларига ишора қилиб ва аста-секин чиққан оёқни букиб жойидан қўзғайди. Оёқ чўзилиб иккинчиси билан тенглашади. Бутун вужудинг, руҳинг жимирлайди. Қизиқ, мўъжиза дейсан... Арслонбобо Турдиев Қашқадарё вилоятининг Косон туманида яшайди. У кишини кўплар билади, эшитган.

— Бобом табиб бўлганлар, — дейди Арслонбобо. — Онам раҳматли айтардилар, бобом кўзаларни синдириб, қопга солиб яна ўша қоп ичида кўзани аслидай қилиб териб чиқар эканлар. Уйга шифо истаб келган беморларнинг ҳеч бири ноумид қайтмаган. Чамаси, ўн икки ёшларда эдим, дарсга бориб қўлимга китоб олдим, дегунча кўз олдимда синган, чиққан суяклар гавдаланарди. Онам ҳузурларида эса у киши даволаётган беморларни кузатардим. Руҳим ҳам бир оз енгиллашгандек бўларди. Онам вафот қилдилар. Менга эса туни билан нимадир уйқу бермай қўйди. Азиз авлиёлар тушимга киради. Тунлари қўлларимдан қандайдир куч йўқолади, эрталаб яна пайдо бўлади.

— Арслонбобо, ўтмишда қанчадан-қанча машҳур табибларимиз ўтган, негадир улар ўз тажрибаларини бирор бир китоб шаклида ёзиб қолдирмаганлар?

— Билмадим, билганларимнинг барини Аллоҳни қудрати дейман. Ҳар нарсани қўлларим кўради, қўлларим даволайди. Аммо шу нарса ҳам аёнки, шифохоналарда йиллаб ётиб, даво тополмаган беморларни ҳам даволаб чиқарганман. Бу дегани шифокорларимиз ҳеч нарсани билмайди дегани эмас. Яхши шифокорларимиз кўп, аммо асрлар бўйи ота-боболаримиз шуғулланган табобат сирларидан ҳам боҳабар бўлишимиз керак.

Менинг даволаш усулим оддий. Чиққан қуймич ёки белга уч кун тузсиз шулла қилиб боғланади, суяклар шу уч кун давомида юмшайди, кейин чиққан суяк аста-секинлик билан аслига туширилади ва боғланади. Узоғи билан 10 кунда ҳар қандай бемор даво топади. Баъзида ҳамширалар чақалоқнинг туғилиши жараёнида оёғини, қўлини ёки белини чиқариб қўядилар. Бола юра бошламагунча она бу ҳолатни сезмаслиги мумкин. Орадан анча вақт ўтгач, ошиқ суяклар оралиғида гўшт ўса бошлайди. Агар буни жарроҳлик билан даволаш керак бўлса, бунинг учун ўта эҳтиёткорлик ва кучли билим керак бўлади. Кўпгина ўқувсиз шифокорларимиз эса тиғ билан гўштни сидириб олишга ҳаракат қиладилар, оқибатда суякнинг эмулцион қатламаларидаги уни озиқлантирувчи моддалар йўқолади. Натижада суякнинг ривожланиши тўхтаб илик қурий бошлайди. Кўриб турибсизки, оёқ баттар шикаст топади ва умуман тузалмайдиган бўлиб қолади. Тўғри ҳаётда сохта табиблар ҳам йўқ эмас.

Арслонбобони нафақат Қашқадарёдан, балки Самарқанд, Сурхондарё, Бухоро каби турли вилоятлардан ҳам излаб келишади. Гап шундаки,эл кўнглини топсанг унга ҳамдард бўлсанг, у сени ардоқлайди, севади.

...Юраверсанг, эшитаверсанг бу дунёнинг хокистар қадамларида гап кўп, ҳикмат кўп экан.

Ҳабиб АБДУНАЗАР.

Меҳр-оқибат

СИЗ КИМГА МУҲТОЖСИЗ?

Ижтимоий ҳимоя... Бу сўз замирида жуда катта маъно, жуда чуқур мазмун бор. Унда бир оғиз ширин сўзга, бир суянчиққа муҳтож, ёлғизликнинг совуқ исканжасида умр кечираётган қаровчисиз кексаларга меҳр кўргузишдан тортиб, токи бир инсон ҳаётининг гаровига айлангач буюк олижанобликкача бўлган узун ва жуда хайрли йўл бор. Бу йўлни бошидан охиригача саховат, меҳр-мурувват чироқлари ёритади.

Президентимизнинг энг биринчи навбатда ўзгалар парваришига муҳтож ёлғиз нафақахўр қарияларни ижтимоий ҳимоялашга эътиборни қаратаётганлиги бежиз эмас.

Туман ва шаҳар ижтимоий таъминот бўлимлари қошида фаолият кўрсатаётган уйларда ижтимоий хизмат кўрсатиш секторларининг ишга туширилиши энг катта мурувватлардан бири бўлди. Уларнинг иш фаолиятлари билан танишиш мақсадида Навоий шаҳар ижтимоий таъминот бўлимининг уйларда ижтимоий хизмат кўрсатиш сектори ходимлари билан суҳбатлашдик.

Сектор мудири Жуманазар Бобоевнинг таъкидлашича мазкур хизматга ҳозир ўн нафар ёш ходим жалб қилинган. Уларнинг ҳар бири ўн кишига ёрдам беради, қарайди. Меҳр-шафқат ходимлари Тинчлик ва Маликработ қўрғонлари ҳамда вокзал олди ҳудудида яшовчи ёлғизлар ҳолидан ҳам хабар олишади. Ёлғизларнинг кўпчилиги жуда кексайиб қолган, саломатлигини йўқотган, даҳшатли уруш йилларида оёғидан, қўлидан айрилган ногиронлар, йиллар давомида тўшакка михланган, тирикликни ғанимат билган кексалар. Ёлғизларнинг 70 фоиздан ошиғроғи аёллар.

Ёлғизларга ижтимоий хизмат кўрсатиш деган сўзлар чиройли жаранглаcа ҳам, аслида жуда инжиқ ва оғир ишлигини исботлашга ҳожат бўлмаса керак. Шу боисдан ҳам мазкур хизмат билан шуғулланаётган ходимларнинг исм-шарифларини миннатдорчилик билан тилга олиш жоиз. Рисолат Қодирова, Мушарраф Райимова, Нодира Саидова, Гавҳар Бегматова, Руқия Сатторова, Ўғилой Бердиева, Лайло Ўринова, Феруза Худойқулова, Райҳон Рўзиевалар бировнинг дардига даво, ярасига малҳам, умрига суянч, қалбига қувонч.

Улар бор-йўғи маош олишади. Ёрдамга муҳтожларга хизмат кўрсатувчилар учун оёқ кийим, сумка, кийим бош ҳам берилмайди. Транспортда бепул юриш учун гувоҳнома беришга фақат ваъда беришади, аммо ҳанузгача бирор натижа йўқ.

— Ҳатто дўконлардан олиб бориб берадиган озиқ-овқат маҳсулотларини ҳам кўпинча ўзимиз қадоқлаймиз, идишларга соламиз. Ёлғиз кексалар кутиб қолмасин, —дейди қизлар.

— Тўшакда ётганларга ҳатто ойлаб, йиллаб қараганмиз, — дейди ёлғизларнинг суянган тоғларидан бири Мушарраф Райимова, — Уларнинг туғилган кунларини нишонлаб берганмиз. 80 ёшли кампирга қарардим. Уч ой оғир ётди. Ўзимиз тупроққа қўйдик. Ҳар куни қарагандан кейин одамга қадрдон бўлиб қолади. Тўғри, инжиқликлари, кишини бездирадиган характерлари баъзан жонингизга тегади. Лекин уларнинг ёлғизлиги, ҳеч кими йўқлиги, муҳтожлигини кўриб дили эзилади кишининг. Ундайларга ёрдам бериш савоблиги, савобнинг эса доимо йўллари узун ва хайрли эканлиги, уларнинг бизга, ёрдамимизга муҳтожлиги юрагимизни меҳр-шафқат, меҳрибонлик, туйғуларига тўлдиради. ҲЕЧ КИМ ЎЗГАЛАРГА МУҲТОЖ БЎЛМАСИН, — деган истак тилимизда беихтиёр неча бор такрорланади.

Ҳа, ёлғизлар, ўзгалар ёрдамига муҳтожлар камайсин, ёлғизларга қаровчиларга эса эътибор кўпайсин. Бу бизнинг истагимиз.

Маруса ҲОСИЛОВА,
Навоий вилояти

Қанотли хабар

«САЛАМАНДР» ФИРМАСИ ФАРҒОНАДА

Фарғона пойафзал ҳиссадорлик жамияти, «Ўзбекенгилсаноат» уюшмаси ҳамда Германиянинг дунёга машҳур «Саламандр» фирмаси ҳамкорлигида «Ўзсаламан» қўшма корхонаси ташкил этилди.

Шартномага мувофиқ, Германия томони қўшма корхона учун 6,5 миллион марка маблағ ажратди. Бу маблағ корхонага замонавий дастгоҳлар олиш ҳамда бошқа ташкилий ишлар учун сарфланади. Фарғоналик пойафзалчилардан 10 нафари бир ой Германияда бўлиб, юқори сифатли маҳсулот тайёрлаш сирларини ўрганиб қайтадилар. Корхона ишга тушгач, йилига 500 минг жуфт ҳар хил турдаги оёқ кийимлари тайёрланади.

Газета саҳифаланаётганда

ЭНГПАСТКАШ ЎҒРИ

Тошкентдаги Зиёмов кўчасига жойлашган Қариялар уйидан гилам йўқолди. Ўғри кечаси қариялар уйқуга кетган пайтда бинога кириб, қўлига тушган энг қимматбаҳо мол — шу гиламни ўғирлаган. Милиция ходимлари эталабоқ ўғрининг изига тушиб, уни қўлга олишди. Гилам Қариялар уйига қайтарилди, жиноятчи устидан жиноий иш қўзғатилди.

УСТУН БЕКОР ЁТМАСИН ДЕБ

Қоракўл туманидаги «Зиёрат» жамоа хўжалиги тракторчисига қўшни хўжалик ҳудудида туман алоқа узилига тегишли тўртта телеграф устунининг тахланиб ётиши маъқул бўлмади. «Тартибсизлик»ка барҳам бериш ниятида у устунларни трактори билан уйига судраб келди. Мана энди устунлар бинойидек жой топди. Тракторчи бу устунлардан қандай фойдаланмоқчи бўлганини тергов аниқлайди.

(ЎзА мухбири)

КЕЛГУСИ СОНДА:

- Савобга бел боғлагандим
- Сиз қайнона бўлдингиз...

Бош муҳаррир ўринбосари Зайниддин МАМАДАЛИЕВ

Туркистон TURKISTAN

Таъсис этувчи:
ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАР ИТТИФОҚИ МАРКАЗИЙ ҚЎМИТАСИ

газета 1925 йил 8 февралдан "Ёш ленинчи" номи билан чиқа бошлаган.

ТАҲРИРИЯТ:
хатлар ва оммавий ишлар — 32-54-65; ёшлар сиёсати ҳамда фан ва халқ таълими — 32-57-93; ижодкор ёшлар — 32-57-52; иқтисод, қишлоқ ёшлари, спорт ва ватанпарварлик — 32-55-81; ахборот ва бадиий безаш — 32-53-98; тижорат — 32-58-48; қабулхона — 32-56-58.

МАНЗИЛИМИЗ:
700083 Тошкент, Матбуотчилар кўчаси 32-уй.
Нашр кўрсаткичи: 64607

Газетамиз ҳафтанинг чоршанба ва шанба кунлари чиқади.

Қўлёзмалар ҳамда суратлар муаллифларга қайтарилмайди ва таҳлил этилмайди.

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 00012
«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси

Буюртма Г. — 0012
Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41

22006 нусхада босилди. ҳажми — 2 табоқ.
Газета IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди.

Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А-2
Босишга топшириш вақти — 21.00

1 2 3 4 5 6